Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Anordning

for

Almueskolevæsenet paa Landet i Danmark

Anordning

for

Almueſkolevæſenet paa Landet i Danmark

Frederiksberg, den 29de Julii 1814.

Kiøbenhavn.

Trykt hos Directeur Johan Frederik Schultz,

Kongelig og Univerſitets-Bogtrykker.

i Frederik den Siette, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg; Gjøre vitterligt:

At, som der stedse blev en vigtig Gienstand for Vor landsfaderlige Omhu, at Statens tilvoxende Ungdom betimeligen lærtes at kiende, hvad Enhver skylder Gud, sig Selv, og Andre, og hvorledes Han, ved retteligen at bruge sine Evner, kunde blive gavnlig for Borgersamfundet; saa have Vi, med lige Nidkierhed som Danmarks fremfarne Konger, bestræbt Os for, at Almue- og Borger-Skolevæsenet, ikke mindre end det lærde Skolevæsen, maatte bringes til mueligste Fuldkommenhed.

En Plan er saaledes forlængst bleven lagt, til en hensigtsvarende Inddeling af Skolediſtricterne paa Landet, og til de faste Skolers Formerelse og Forbedring; de Midler ere nvie grandskede, ved hvilke stadig Skolegang og behørigt Opsyn med det hele Almue-Skolevæsen kunde fremmes; at duelige Lærere dertil kunde dannes, var Øiemedet med de flere Skole-Seminariers Oprettelse; og paa det, at Ungdommens troe Veiledere kunde arbeide med Lyst, bleve deres Kaar bestemte, og Kilder til deres passende Lønning omhyggeligen opsøgte.

Denne Plan tilkiendegives i det provisoriske Reglement for Almue-Skolevæsenet paa Landet i Sielland og flere Øer, af 10de October 1806.

Efterat de Grundsætninger, paa hvilke forommeldte Reglement var bygget, ved flere Aars Erfaring ere blevne prøvede, have Vi fundet det passende, at lade Reglementets Indhold, med nogle yderligere Bestemmelser, inderage saavel i denne Vor Anordning for Skolevæsenet paa Landet, som i en anden Anordning for Almue- og Borger-Skolevæsenet i Kiøbstæderne, hvilken ved Siden af denne udgaaer.

Det er med Overbeviisning om disse prøvede Grundsætningers Fasthed, og med glad Forhaabning, at deres troelige Anvendelse skal udbrede sand Religiositet og fremkalde borgerlige Dyder, at Vi herved allernaadigst befale følgende, i Hensende til Almue-Skolevæsenet paa Landet i Vort Rige Danmark.

1ste Capitel.

Om Skolediſtricter, faſte Skoler, og Omgangs-Skolehold.

§. 1.

Skolediſtricterne paa Landet bør, saavidt Stedernes Beliggenhed det tillader, inddeles saaledes: at de, der skulle underviſes i Skolen, ikke have længere Vei dertil fra deres Hiem, end ¼ Miil. Saa skal der og, ved Inddelingen, tages Hensyn til de Unges Antal, saa at ikke flere henlægges til een faſt Skole, end at det kan blive mueligt for Skolelæreren, at have det fornødne Opsyn med Børnene og tilbørligen undervise dem. Hvor Børnenes Antal maatte befindes at blive uforholdsmæssigt stort for een Skole, og det dog ansees for bekosteligt at oprette nogen anden efter lige Plan, bør en Hielpe-Skole anlægges for Børn af Undervisningens nederste Classe.

§. 2.

I de Sogne, hvor Stederne ere saa adspredte, eenlige og langt fra hinanden beliggende, at det fornødne Antal af Skolelærere, efter 1ste Syns Forskrift, ikke kunne ansættes, uden alt for stor Byrde for Beboerne, maae Omgangs-Skolehold finde Sted. Disse Sogne skulle desuagtet inddeles i

visse

visse Skolediſtricter efter de i §. 1 faſtſatte Beſtemmelſer, og Omgangs-Skoleholdet beſtaae deri: at en og ſamme Skolelærer bliver anviist 2 eller i det høieſte 3 Skolediſtricter, i hvilke han ſkal give Underviisning.

En ſaadan Skolelærer ſkal, hvor det bequemmeligt kan ſkee, forſkaffes, i et af de ham anviiſte Diſtricter, Skole og faſt Boepæl for ſig og Familie, i Overeensſtemmelſe med denne Anordnings Forſkrift; og i hvert af de andre, ham tillagte, Skolediſtricter ſkal opføres en Skoleſtue paa 2 til 3 Fag efter Børnenes Antal; og ſkal han, medens han giver Underviisning i de Diſtricter, i hvilke han ikke ſelv har Boepæl, nyde frie Kost og Natteleie, efter Omgang, hos Gaardbeboerne. Diſſe bør derfor nyde, efter rimelig Beregning, en paſſende Godtgiørelſe, ſom bliver at udrede paa ſamme Maade, ſom de øvrige Udgifter til Skolevæſenet i Sognet.

§. 3.

Til en ſaadan Inddeling af Skolediſtricterne i de vedkommende Sogne, og til de fornødne Beſtemmelſer angaaende Omgangs-Skolehold, hvor ſaadant maatte anſees nødvendigt, ſamt til Skolelærernes anſtændige Lønning, bør vedkommende Amtmand og Amtsprovſt, hvor dette ikke allerede er ſkeet, ſnareſt mueligt udkaſte en fuldſtændig Plan, og forelægge ſamme til Vort Danſke Cancellies Approbation.

Ved denne Plan bliver tillige at tage Hensyn til, at ſamtlige Degnekald paa Landet, ſom blive ledige, ſkulle nedlægges, og Indkomſterne anvendes til Skolevæſenets Fremme; ſaavelſom og til de øvrige, i denne Anordning faſtſatte Beſtemmelſer, om diſſe Gienſtande.

§. 4.

Hvor Degnekald ere ledige, eller hvor Kirkeſanger og Skolelærere ere beſkikkede med den Betingelſe: at de ſkulle underkaſte ſig de Forandringer, i Henſeende til Skolediſtricter og Embedsindkomſter, ſom nærmere, ved en nye Anordning om Skolevæſenet, vorde faſtſatte, ſkulle ovennævnte Planer, naar de af Vort Danſke Cancellie ere approberede, ſtrax gaae i Opfyldelſe.

Og bør ligeledes, hvor flere Skolers Oprettelſe, eller en anden Fordeling af ſkoleſøgende Børn, findes uundgaaelig nødvendig, dette, efterat Pla-

Planen er bifaldet, strax skee, dog uden Tab for de allerede beskikkede Skoleholdere.

I andet Fald bør Forandringen udføres efterhaanden, som Degnekald i et og andet Sogn vorde ledige; dog bør vedkommende Amtmand og Amtsprovst til Vort Danske Cancellie indsende Forslag til en midlertidig Forbedring i Skoleholdernes Lønning, hvor saadant til deres tarvelige Underhold maatte anses uundgaaeligen nødvendigt, indtil forommeldte, i Overensstemmelse med denne Anordning udarbeidede Planer, ved Degnekaldenes Vacance, i det Hele kunne bringes i Udførelse.

§. 5.

Fordrer Beliggenheden, eller andre særdeles Omstændigheder, at Stykker af 2 eller flere Sogne maae inddrages under eet Skoledistrict, bør dog ethvert Stykke forblive i samme Sogne-Forbindelse som hidtil; og dets Beboere kun i Henseende til Skolevæsenet og hvad der til samme skal ydes, henhøre til det Sogn, hvori Skolen er beliggende; men Offer og Accidentser forblive ved det Kirkesanger-Embede, hvortil de fra andre Sogne henlagte Afdelinger forhen henhørte.

§. 6.

Det bør paasees, at der til hver Skole haves bequemme Veie eller Stier, samt at disse istandsættes, vedligeholdes, og, naar Snee er falden, opkastes, saaledes, at de Børn, der søge Skolen, kunne komme frem til denne. Skulde det findes nødvendigt, at anvise nogen ny Skolesti over en Mark, hvor der hidtil ingen har været, bør Grundens Besidder ei hindre saadant; men dersom han formener, at den ikke behøves, da afgjøres Sagen paa den Maade, som Vei-Forordningen af 13de Decbr. 1793 §. 18 foreskriver.

2det Capitel.

Om Ungdommens Antagelse og Fordeling i Skolerne, og om Tiden til Undervisningen.

§. 7.

Intet Barn maae antages i Skolen, forend det, efter den Protocol, Skolelæreren ifølge den ham tillagte Instructions 20de §. (Litr. A) er forpligtet

tet at holde, har fyldt det 6te Aar; men det staaer til Forældrene eller dem, der træde i disses Sted, om de ville udsætte Barnets Skolegang, indtil det er 7 Aar gammelt.

Iøvrigt skal Ungdommen antages i Skolen, enten til 1ste May eller 1ste Novbr., efterat den i 4de Capitel anordnede offentlige Prøve er forbi. Paa andre, end disse to fastsatte, Tider antages den ikke, naar ingen særdeles Omstændigheder, saasom: Opholdsstedets Forandring, eller Barnets Sygdom, maatte giøre en Undtagelse nødvendig.

§. 8.

Børnene inddeles, i Forhold af deres Alder, samt Kundskaber og Færdigheder, i to Classer, i hvilke der gives særskilt Underviisning, saaledes som herefter i §. 24 er anordnet.

§. 9.

Læretimerne i Skolerne skulle være følgende: fra 1ste Marts til sidste October, fra Klokken 8 til 11 om Formiddagen, og fra Klokken 1 til 4 om Eftermiddagen. Fra 1ste Novbr. til sidste Februar, fra Klokken 9 til 12 om Formiddagen, og fra Klokken 1 til 3 om Eftermiddagen.

Dog skal det være Amtsskoledirectionerne, efter Skolecommissionens Forslag, tilladt, at bestemme saadanne Forandringer i de daglige Skoletimers Berammelse, som, efter ethvert Steds særdeles Beskaffenhed, maatte anseés meest passende. Kun at ingen Afkortning skeer i det Timetal, som, efter denne Anordning, dagligen skal anvendes til Børnenes Underviisning. Skulde i saadant Tilfælde Amtsskoledirectionen og Sognecommissionen være af ulige Meninger, da henstilles Sagen til Vort Danske Cancellies Afgiørelse.

§. 10.

Hver Classe bør søge Skolen 3 fulde Dage om Ugen; dog maae det, hvor særdeles Omstændigheder tale derfor, tillades, at den ene Classe søger Skolen om Formiddagen, og den anden om Eftermiddagen, naar Sognecommissionen foreslaaer saadant, og Amtsskoledirectionen deri er enig.

Er Amtsskoledirectionen og Sognecommissionen herl af ulige Meninger, da henstilles Sagen ligeledes til Vort Danske Cancellies Afgiørelse.

§. 11.

I 4 Uger fra Kornhøstens Begyndelse at regne, ophører Skolegangen, paa det at Børnene i den Tid kunne være deres Forældre eller Husbonder til Hielp ved Høstarbeidet, og Skolelærerne tillige have Leilighed til at udvide deres egne Kundskaber.

§. 12.

Forældre og Husbonder, som ere Gaardbrugere, maae have Ret til at beholde deres Børn og Tyende, som ere over 10 Aar gamle, og bevislig bruges til Markarbeide, hiemme fra Skolen 2 til 3 Uger i Sædetiden om Foraaret, og 3 til 4 Uger om Efteraaret; alt efter den for Sognet anordnede Skolecommissions (§. 36), paa locale Omstændigheder grundede Bestemmelser.

§. 13.

For Børnene i øverste Classe skal om Sommeren, fra 1ste Junii indtil Høstferiernes Begyndelse, ikkun holdes Skole 2 fulde Dage om Ugen, hvilke Dage bestemmes af Amtsskoledirectionen, paa Sognecommissionens derom giorte Forslag.

3die Capitel.

Om Udeblivelse fra Skolen, og om Skolebørnenes Kirkegang.

§. 14.

De Børn, som have smittende Udslæt, maae ei, forinden de ere helbredede, besøge Skolen, og bør, om de der indfinde sig, strax af Skolelæreren hiemvises; ligesom og denne har at anmelde saadant for Sognets Skolecommission, som bør drage Omsorg for, at saadanne Børn vorde helbredede. Sognecommissionen er bemyndiget til, at mulctere de Forældre eller Husbonder, som vise sig forsømmelige, i Hensyn til saadanne Børns Helbredelse, fra

2 Rbmk. til 2 Rbdlr. S. V. ugentlig; hvilke Mulcter tilfalde Skolecaſſen.

For de uformuende Forældre ſkal den, til Børnenes Helbredelſe fornødne, Bekoſtning udredes af Fattigcaſſen.

§. 15.

Bliver noget Barn ſygt af Kopper, Meslinger, Forraadnelſesfeber, Blodgang, Kighoſte, eller nogen anden ſaadan ſmitſom Sygdom, da maae det ikke komme i Skolen, førend 3 Uger efterat det er helbredet, og Sygdommen er ophørt i Huſet.

§. 16.

Paa det at intet Barn, ved at flytte fra et Sogn til et andet, ſkal kunne unddrage ſig fra den anordnede Skolegang, ſkulle de vedkommende nærmeſte Foreſatte være pligtige til, inden 8te Dage, at melde for et af vedkommende Skolecommiſſions-Medlemmer ethvert Barn, der maatte komme til dem fra en anden Sognecommiſſions Diſtrict, og ligeledes ethvert Barn, der kommer fra dem anderſtedshen; under en Mulct af 2 Rbmk til 2 Rbdlr. S. V. ugentligen, efter Sognecommiſſionens Beſtemmelſe.

§. 17.

Da Børnene i enhver Claſſe ſkulle underviſes paa engang, og Skolens Indretning ikke tillader, at det, ſom til beſtemt Tid bør læres, ſærſkilt kan vorde gjennemgaaet med dem, ſom udeblive fra den fælles Undervisning; saa er det nødvendigt, at alle Børn, derſom de ſkulle have Nytte af deres Skolegang, flittigen og uafbrudt beſøge Skolen i den foreſkrevne Tid.

Paa det at denne Hensigt kan opnaaes, bør Præſterne hvert Halvaar, den første Søndag efterat Examen i Skolen er bleven holdt (§. 25), fra Prædikeſtolen advare Forældre, Værger og Husbonder om, at holde deres Børn og Tyende til ſtadig Skolegang, og paa en paſſende Maade foreſtille Menigheden Nytten og Nødvendigheden af denne Foranſtaltning. De Forældre, Værger eller Husbonder, ſom desuagtet, uden beviislig gyldig Grund, holde deres Børn eller Tyende fra Skolen, ſkulle, efter Skolecommiſſionens Sigelſe, bede 3 Rbſk. S. V. første Gang for hver Dag Barnet eller Tyendet er ude-

blevet; men vedblive de saadan Overhørighed, da skulle Boderne, for gjentagne Forsømmelser, forhøies af Commissionen til 6, 12 og 24 Rbsk. S. V. daglig for hvert Barn, som er holdt fra Skolen.

Som gyldige Grunde for Udeblivelse fra Skolen, antages Sygdom, haardt Veir og ufremkommelige Veie.

Dem, som ei formaae at betale Mulcterne, foranstalter Amtmanden, efter Commissionens Anmeldelse derom, straffede paa Kroppen, efter Forordningen af 6te Decbr. 1743, første og anden Gang med Fængsel paa Vand og Brød, og for oftere gjentagen Forseelse med Tvangs-Arbeide.

Skulde det Tilfælde indtræffe, at et skolepligtigt Barn aldeles ikke var at bringe til stadigen at søge Skolen, bør Amtsskoledirectionen indberette saadant til Vort Danske Cancellie, som bemyndiges til at foranstalte det videre fornødne i denne Henseende.

§. 18.

Forpligtelsen til at lade Børn eller Tyende søge Almueskolerne, bortfalder for dem, som ved en Student, seminaristisk oplært Skolelærer, eller paa anden Maade, saaledes drage Omsorg for deres Børns, Myndlingers eller Tyendes Underviisning, at Amtsskoledirectionen, efter indhentet Oplysning fra Sognecommissionen, finder anden Skolegang for disse fornøden.

§. 19.

Forældrene kunne selv tage de mindre Børn med sig i Kirken; men de, som høre til den øverste Classe i Skolen, og ere over 12 Aar gamle, skulle om Søn- og Helligdagene møde Skolelæreren ved Kirken og følge ind med ham, samt forblive der, saalænge Gudstieneften varer. Forsømmer nogen af disse, 2 Gange efter hinanden, Kirkegangen, maae, efter Sognecommissionens Bestemmelse, de samme Mulcter anvendes, som ved §. 17 ere fastsatte, i Henseende til Skoleforsømmelser. Ivrigt skal Skolelæreren anvise saa mange af dem Plads i Choret, som, foruden Confirmationsbørnene, der kunne rummes; og han bør dertil især vælge dem, som have de bedste Stemmer, og kunne bedst holde Tonen i Sangen. Til Brug for Skolebørnene, bør Kirkepatronen forsyne Choret med de fornødne Bænke.

§. 20.

§. 20.

Naar Forældre eller Husbonder undertiden maatte behøve et Barn om Søn- eller Helligdagene, for at have Tilsyn i Huset, skal det være dem tilladt at beholde samme hiemme; dog saaledes, at det Barn, som har været hiemme den ene Søndag, kommer den næste i Kirken, hvormed Skolelæreren skal have behørigt Tilsyn.

§. 21.

Paa det at Skolegangen ikke skal afbrydes ved Ligfærd, Barnedaab eller Brudevielser, bør i alle de Districter, hvor Skolelærerne forrette Kirkesanger-Embedet, Ligene være Klokken 11½ paa Kirkegaarden; og paa Søgnedage ovenmeldte Kirkeforretninger beramme til lige Tid.

Ved saadanne Leiligheder skal Læsningen i Skolen ophøre Kl. 11 om Formiddagen, og om Eftermiddagen først begynde Kl. 1½; hvilket Skolelæreren, Dagen i Forveien, har at tilkiendegive vedkommende Skolebørn.

4de Capitel.

Om Undervisningen, og om Skolebørnenes offentlige Overhørelse, samt Udgang af Skolen.

§. 22.

Ved Børnenes Undervisning skal der i Almindelighed tages Hensyn til at danne dem til gode og retskafne Mennesker, i Overeensstemmelse med den evangeliskchristelige Lære; samt til at bibringe dem de Kundskaber og Færdigheder, der ere dem nødvendige for at blive nyttige Borgere i Staten.

I denne Henseende blive samtlige Skolelærere at meddele den af Os allernaadigst anordnede Instruction, som foreskriver dem deres Pligter, og omhandler den Undervisningsmaade, de have at bruge; ligesom det og paaliger de vedkommende Skolecommissioner at vaage for, at denne Instruction nøiagtigen efterleves.

§. 23.

Der skal i Skolerne undervises i **Religion, Skrivning og Regning, samt Læsning**; ogsaa bør Skolelærerne veilede Børnene til ordentlig Sang.

Ved Læsningen skulle fornemmeligen saadanne Bøger benyttes, som kunne give Anledning til at danne Børnenes Sindelag, og som indeholde et kort Begreb om deres Fædrelands Historie og Geographie, samt meddele dem Kundskaber, der kunne tiene til Fordommes Udryddelse, og blive dem til Nytte i deres daglige Haandtering; og bør der ved al Underviisning søges Leilighed til passende Forstands-Øvelser for de Unge.

I de Skoler, hvor Lærere, der ved de af Os allernaadigst auctoriserede Skolelærer-Seminarier have nydt Underviisning i Gymnastik eller paa anden Maade have erhvervet sig den Dueligbed, som udfordres til deri at give Underviisning, ere ansatte, skulle Børnene veiledes af Skolelærerne til gymnastiske Øvelser, saasom Løbe-, Springe-, Klavre-, Svømme- og militaire Øvelser. Til disse Øvelser bør, naar den iøvrigt befalede Skoleunderviisning er tilendebragt, anvendes, saavidt Veirliget det tillader, een Time dagligen, saaledes at hver Classe af Skolebørnene heri nyder ugentligen Underviisning i 3 Timer; dog at Børnene af øverste Classe, efter den i §. 13 indeholdte Bestemmelse, fra 1ste Junii indtil Høstferierne ikkun nyde denne Underviisning 2 Timer ugentligen; og bør iøvrigt til Svømmeøvelser, forsaavidt Leilighed dertil gives, efter Sognecommissionernes paa de locale Omstændigheder grundede Bestemmelser, nogle Eftermiddage om Sommeren anvendes.

Ved enhver Skole bør, saavidt Omstændighederne tillade, anskaffes en Plads af 800 til 1200 □ Alen, som jevnes og, ved Belægning med Sand eller paa anden hensigtsvarende Maade, gjøres skikket til gymnastiske Øvelser; ogsaa bør de allernødvendigste Apparater til saadanne Øvelser, ved enhver Skole, hvor Gymnastik indføres, anskaffes efterhaanden paa Skolecassens Bekostning.

De blant Skolelærerne, som give Skoleungdommen hensigtsvarende Underviisning i gymnastiske Øvelser, og tillige udmærke sig i de øvrige Dele af Skoleunderviisningen, samt Skolediciplinen, bemyndiges Amtsskoledirectionen til, engang om Aaret, at opmuntre ved extraordinaire Belønninger af indtil 20 Rbdlr. S. V.

§. 24.

Til Skolens første eller nederste Classe høre alle smaae Børn, (dog intet Barn, som er yngre end 6 Aar), tilligemed de Børn, som ikke endnu have lært

lært at læse tydeligt, og at skrive Tal og Bogstaver, samt ikke have gjennemgaaet Luthers Catechismus og de vigtigste bibelske Historier.

I den anden eller øverste Classe optages de, der have erhvervet forommeldte Kundskaber. Saafremt de imidlertid ere under 10 Aars Alder, overlades det til Skolecommissionens Skjønnende, hvorvidt de, denne unge Alder uagtet, maae optages eller ikke.

§. 25.

Børnene skulle 2de Gange om Aaret, nemlig i April og October Maaneder, i den for Sognet anordnede Skolecommissions Nærværelse, offentligen overhøres, og gjøre Rede for, hvad de have lært. Ved saadan offentlig Prøve, som bør afholdes paa den af Amtsskoledirectionen opgivne Maade, og i alle Skoler være fuldført forinden 1ste May og 1ste Novbr., skal det paaskjønnes, hvilke der i hver Classe have lært meest, og hvis Flid, Sæder og Opførsel have været de bedste; saavelsom hvorvidt de, der ville udskrives af Skoleprotocollen, have erhvervet de fornødne Kundskaber, eller om de behøve endnu at forblive i Skolen. Lister over disse Examiners Udfald bør indsendes til Amtsskoledirectionen, tilligemed de iøvrigt befalede Beretninger.

Og maae intet Barn antages til Confirmation, førend Skolecommissionen, ved den afholdte Halvaars-Examen, har fundet, at det kan udskrives af Skolen; og inter Barns Skolegang ophøre, førend det har været til Confirmation, med mindre at Barnet er 13 Aar gammelt, og tillige ved de i denne §. ommeldte offentlige Overhørelser befindes, at have de i §. 23. befalede Kundskaber fuldkommen inde; i hvilket Tilfælde det, efter Commissionens Bestemmelse, fritages for den almindelige Skolegang, uagtet det, formedelst Alderen, endnu ikke kan antages til Confirmation; dog saaledes, at det, indtil Confirmationen, skal være pligtigt til at besøge Skolen 2de Dage maanedligen, for at repetere, hvad det har lært.

§. 26.

De Forældre, Værger eller Huusbonder, som, uden beviislig gyldig Grund, lade deres Børn eller Tyende udeblive fra de Overhørelser, som enten her ere befalede i §. 25., eller af Biskoppen og Amtsprovsten anstilles paa disses

diſſes aarlige Omrelſe, ſkulle, efter Skolecommisſionens Sigelſe, bøde fra 2 Rbm. til 1 Rbdlr. S. V. for hvert Barn, ſom udebliver.

§. 27.

Ethvert Barn ſkal, forinden det anſees modent til at udſkrives af Skolen, kunne gjøre tilſtrækkelig Rede for det, ſom efter §. 23 ſkal læres i Skolerne.

Ogſaa ſkal ethvert Barn, ſom udſkrives af Skolen, meddeles af Sognets Skolecommisſion en Atteſt, ſaavel om de Kundſkaber, det i Skolen har erhvervet ſig, ſom om dets Opførſel under Skolegangen. Paa denne Atteſt, der ſkrives paa det ſtemplede Papir, der er foreſkrevet for Skudsmaal, og ſom meddeles fattige Børn paa vedkommende Skolecaſſes Bekoſtning, ſkal anføres Vidnesbyrd fra vedkommende Sognepræſt, om Barnets Flid og Forhold under Forberedelſen til Confirmationen, ſamt de videre Skudsmaal, ſom bemeldte Perſon, af Præſter og Husbønder, i Overeensſtemmelſe med Lovgivningen, i Fremtiden ſkulde meddeles.

§. 28.

For den Ungdom, ſom har været til Confirmation, men desuagtet ønſker at blive ved at søge Skolen, for der at øve ſig videre i Skrivning eller Regning, eller tage Deel i anden nyttig Underviisning, ſkal der, efter Overlæg med Skolecommisſionen, holdes Vinterſkole 2de Gange om Ugen. Til denne Underviisning bør anvendes een Time hver Gang, ſaaledes, at der gives een Time ugentlig til Mandsperſonerne om Aftenen, og een Time til Pigerne om Dagen, alt efter Sognets Skolecommisſions nærmere Beſtemmelſe.

5te Capitel.

Om Skolediſciplinen.

§. 29.

Børnene ſkulle møde i Skolen til de beſtemte Tider, reenligen og ſommeligen paaklædte; ſamt medbringe de Bøger, ſom de der bruge, ſaaſom

A BC-

ABC-Bogen, Luthers Catechismus, Lærebogen i Religionen, Pſalmebogen, eller hvilke andre Bøger, der i Fremtiden allernaadigſt for dem maatte anordnes.

§. 30.

Naar Skoleborn ikke holdes reenlige, bør deres Forældre, Værger eller Huusbonder, ifald diſſe befindes at have Skyld deri, betale en Mulct af 4 til 8 Rbſk. S. V., efter Skolecommisſionens Sigelſe, for hver Gang de i denne Henſeende befindes i Brøde.

§. 31.

Børnene ſkulle viſe Skolelæreren Ærbødighed og Lydighed, og nøie rette ſig efter de Forſkrifter han maatte give i Henſeende til god Ordens Vedligeholdelſe i Skolen.

§. 32.

Alle haarde Straffe-Inſtrumenter i Skolerne ſkulle afſkaffes, og ingen Mishandling mod Børnene finde Sted. Men, naar et Barn begaaer nogen Feil, da bør Skolelæreren ſøge at rette det ved Formaninger; og, naar diſſe ikke frugte, ſtraffes Barnet ſaaledes, ſom i Inſtructionen for Skolelærerne beſtemmes.

Skulde nogen Skolelærer forſee ſig ved at bruge haard og vilkaarlig Adfærd mod et Barn, da have dets Forældre, Værge eller Huusbond, i dette, ſom i andre Tilfælde, hvor de maatte finde ſig beſværet til Anke over Skolelæreren, at henvende ſig til Sognets Skolecommisſion, ſom, efter at have underſøgt Klagens Rigtighed, drager Omſorg for, at Skolelæreren, ſaafremt han findes ſkyldig, vorder ſtraffet med Irretteſættelſe, Mulct, eller Aſſættelſe, efter Omſtændighederne.

§. 33.

De Børn, ſom udmærke ſig ved god Opførſel og Flid, ſkulle af Skolelæreren, ved paſſende Midler, opmuntres, i Overeensſtemmelſe med det, ſom desangaaende i Inſtructionen for Skolelærerne er anordnet.

6te Capitel.

Om Tilsynet med Skolevæsenet.

§. 34.

Opsynet over et Amts Skolevæsen paa Landet paaligger Amtsskoledirectionen. Denne skal bestaae af Amtmanden og Amtsprovsten; men ere 2de Amtsprovster i eet Amt beskikkede, udgiøre hver af disse, for sit Distrikt, med Amtmanden en Skoledirection.

§. 35.

Hver Skoledirection skal samles paa Amtmandens Kaldsel een Gang hvert Fierdingaar, med mindre indtrufne Omstændigheder oftere maatte giøre dens Samling fornøden. I disse Samlinger skulle alle de Sager foredrages og afhandles, som ere henlagte til bemeldte Directions Beslutning eller endelige Afgiørelse.

§. 36.

Det nærmeste Tilsyn med Almueskolevæsenet bør paaligge Skolecommissionerne, hver i sit Sogn. Disse Commissioner skulle bestaae af Sognepræsten, der har Forsædet, og samtlige Skolepatroner i Sognet, samt af een eller to Skoleforstandere.

§. 37.

Skolepatroner ere de, som eie 32 Tønder Hartkorn, frit eller ufrit, i Skoledistrictet, eller derover, naar de tillige bekiende dem til den protestantisk-christelige Religion. Er ingen saadan Skolepatron i Districtet, eller Skolepatronen boer udenfor Sognet, og selv ønsker at fritages for Skolepatronatets Forretninger; da bør Amtsskoledirectionen, efter indhentet Oplysning, udnævne en saadan Mand, helst af Sognets Grundeiere, som maae formodes bedst at kunne medvirke til Skolecommissionens Øiemed, til at indtræde i samme som Skolepatron.

De saaledes beskikkede Skolepatroner skulle vedblive i det mindste i 2 Aar.

§. 38.

§. 38.

Skoleforstanderne skulle vælges af Amtsskoledirectionen blant de hæderligste Bønder i Sognet. De vedblive dette Ombud i det mindste i 2 Aar.

§. 39.

Sognenes Skolecommissairer skulle, hver i sin Kreds, vaage for alt det, som kan have Indflydelse paa Skolevæsenets Bedste og Fremme, efter den Veiledning, som de dem foreskrevne Regler give.

§. 40.

Dersom nogen troer sig befoiet til at klage over en eller anden af Sognenes Skolecommissioner, bør han andrage saadant for Amtsskoledirectionen.

Finder denne, at Commissionen, eller noget Medlem af samme, forsætlig har tilsidesat sine Pligter, skal den være bemyndiget til, at dictere den Paagieldende en Mulct, indtil 10 Rbdlr. S. V.; og, ifald Forseelsen er grov, eller gientages, at fordoble Mulcten; men skeer det oftere, da skal den indberette Sagen til Vort Danske Cancellie, paa det at de Skyldige kunne blive tiltalte ved Retten, og der dømte til fortient Straf.

Iøvrigt skulle de Kiendelser, som Amtsskoledirectionen har Ret til at afgive, være inappellable, naar de ikke angaae mere, end 10 Rbdlr. S. V. Beløb; men dersom Gienstanden er større, bør Sagen, saafremt de Paagieldende begierer det, andrages for Vort Danske Cancellie, til videre Resolution.

§. 41.

Grevskaberne og Friherskaberne høre ogsaa, i Henseende til deres Skolevæsen, under Amternes Skoledirectioner; dog skulle Greverne og Friherrerne være berettigede at tiltræde Directionerne for det eller de Amter, hvori deres Lehne ere beliggende.

§. 42.

Biskopperne skulle fremdeles have nøie Tilsyn med samtlige Skoler i de dem anbetroede Stifter, og være pligtige til at undersøge disses Tilstand, saavel ved deres Visitatser, som ved enhver anden Leilighed. De skulle ogsaa være berettigede til fra Amtsskoledirectionerne, og tillige igiennem disse fra

Sognenes Skolecommissioner, at indhente alle de Efterretninger, som i Anledning heraf maatte ansees fornødne.

Iøvrigt bør de vaage over, at Skolevæsenet, i Overeensstemmelse med disse Vore allernaadigste Forskrifter, fremmes, og at mødende Hindringer, efter Mueligheed, ryddes af Veien. Saa skulle de og, paa deres Visitatser, overhøre Ungdommen, og til Vort Danske Cancellie indsende deres Beretninger om, hvorledes de have befundet enhver Skoles Ungdom underviist.

§. 43.

Bestyrelsen af det hele Almueskolevæsen i Vort Rige Danmark forbliver under Vort Danske Cancellie, som aarligen har at forelægge Os en Udsigt over sammes Tilstand.

7de Capitel.

Om Skolelærernes Beskikkelse.

§. 44.

Ingen maae antages til Skolelærer, med mindre han besidder de fornødne Egenskaber til vel at forestaae et saadant Embede, og allerede er indtraadt i sit 21de Aar. Til den Ende bør enhver, som ønsker at blive Skolelærer, for Vedkommende med paalidelige Attester, godtgiøre sin Alder, sin Duelighed og sit gode Forhold.

§. 45.

Naar et Skolelærer-Embede vorder ledigt, bør den, som dertil er Kaldsberettiget, uopholdeligen anmelde Vacancen for de i Stiftet værende af Os allernaadigst auctoriserede Skolelærer-Seminariers Forstandere, og meddele disse en nøiagtig Beretning om Embedets Beskaffenhed og Indkomster. Enhver af bemeldte Forstandere har da strax paa saadan Anmeldelse, at underrette Vedkommende om alle, der fra Seminariet dimitterede, Seminaristere, som paa den Tid ere tienstledige, samt om de Vidnesbyrd, der bleve disse tildiendte ved deres Udgang af Læreanstalten; og blant disse saaledes opgivne Seminaristere, paaligger det den Kaldsberettigede at udvælge en, til at ansættes i

det

det ledige Embede. Undtagelse herfra kan allene finde Sted til Fordeel for en andetsteds beskikket Skolelærer, saafremt denne enten er oplært paa et af Os allernaadigst auctoriseret Seminarium, eller, efterat være beskikket til Skolelærer, har nydt Undervisning ved en af de Præster, som det af Vort Danske Cancellie er overdraget at give allerede ansatte Skolelærere en bedre Dannelse; dog bør han, ved afholdt Examen, være duelig befunden, og om sit Forhold som Skolelærer, have fordeelagtigt Vidnesbyrd fra vedkommende Sogns Skolecommission.

Det paaligger Biskopperne, forinden de vedkommende Skolelærere meddeles Collats, at paasee, at disse Bud ere efterlevede.

§. 46.

De, som ved et eller andet, af Os allernaadigst auctoriseret, Skolelærer-Seminarium ere blevne examinerede, og derfra have erholdt Attester om deres Dueligbed, skulle, naar de kaldes til Skolelærere, fritages for videre at examineres ved Embedets Tiltrædelse, saafremt de dertil beskikkes inden et Aar, efterat de have forladt Seminariet. Men skeer det sildigere, da skulle de igien proves, enten i Seminariet eller af Amtsskoledirectionens geistlige Medlem, og dem meddeles nyt Vidnesbyrd om deres Beqvemhed til at underwise Ungdommen, forinden der af Biskoppen meddeles dem Collats.

De, som ellers kaldes til at være Skolelærere, skulle ligeledes, forinden dem af Biskoppen maae meddeles Collats, examineres af forbemeldte geistlige Embedsmand; og bør det, ved saadan Overhørelse, tillige proves, hvad Færdighed den, som examineres, besidder i at catechisere for Almuen.

§. 47.

Enhver der attraaer at beskikkes til Skolelærer paa Landet, men dog ikke har nydt Undervisning ved noget af Os allernaadigst auctoriseret Skolelærer-Seminarium, bør i det mindste

a) kunne læse tydeligt og med Færdighed i en saadan Tone, som viser, at han forstaaer hvad han læser, og som kan vedligeholde Opmærksomheden;
b) kunne fornuftigt og med egne Ord, forklare Luthers Catechismus og Lærebogen i Religionen;

c) forſtaae at regne vel de 4 Specier og regula de tri;
d) ſkrive en reen og læſelig Haand;
e) ſkrive ſit Modersmaal grammaticalſk; og
f) ſynge de almindeligſte Pſalmer rigtigt og i en reen Tone; hvilket ſidſte iſær ſkal fordres af dem, der tillige beſkikkes til Kirkeſangere.

§. 48.

Den, der er berettiget til at kalde Skolelærer, bør kalde en dertil duelig Perſon inden 6 Uger, efterat Vacance i Embedet er indtruffen.

Befindes den, ſom er kaldet, ved Prøve at være uduelig, bør en anden inden 3 Uger bringes i Forſlag.

Skeer dette ei, eller ere, i forſte Fald, 6 Uger forløbne, uden at nogen er bleven udnævnt af den Kaldsberettigede, da kalder Amtsſkoledirectionen i dennes Sted.

I Tilfælde af Vacance i et Skolelærer-Embede, bør Skolen, hvis dette ikke paa anden Maade kan ſkee, forſynes ved nogle af de nærmeſt omboende Skolelærere, efter Amtsſkoledirectionens Foranſtaltning. Amtsſkoledirectionen bemyndiges derfor til at tillægge diſſe Skolelærere noget af de i Vacancen faldne Indtægter.

§. 49.

I ethvert Skolediſtrict ſkulle følgende være berettigede til at kalde Skolelærere, nemlig:

a) De, der have funderet eller herefter fundere Skoler, ſom de ſelv underholde, og hvor de lønne Skolelærere, uden at de øvrige Hartkorns-Eiere eller Brugere bidrage noget dertil.
b) De, ſom have bygget eller herefter bygge anordningsmæsſige Skoler, der baade indeholde beqvemt Rum for Ungdommen og beleilig Boelig for Skolelærerne.
c) De Lodseiere, ſom ene eie det, Diſtrictet underlagte Hartkorn, eller ſom eie i det mindſte 32 Tønder Hartkorn i ſamme.
d) I de Diſtricter, hvor der ere forſkiellige Lodseiere, ſkulle de, ſom eie over 32 Tønder Hartkorn, anſees ſom Skolepatroner, og have Ret til at kalde een Gang for hver 32 Tønder Hartkorn; ſaa at derſom nogen

har

har to, tre, eller flere Gange saameget Hartkorn, da maae han derfor kalde ligesaamange Gange, som han har 32 Tønder Hartkorn. Derefter kalder den største Lodseier næst efter ham, og saaledes fremdeles. Men i det District, som tilhører flere Lodseiere, af hvilke ikke hver eier saameget som 32 Tønder Hartkorn, skal Amtsskoledirectionen kalde, i Forhold til alt det Hartkorn, som tilhører de mindre Lodseiere, nemlig een Gang for hver 32 Tønder Hartkorn.

§. 50.

Naar et Degnekald indgaaer, og dets Indkomster henlægges til Skolerne, skal den, som har Kaldsrettighed til Degnekaldet, for Fremtiden kalde Skolelærer i det Skolediſtrict, i hvilket Degnen forhen boede. Har den Kaldsberettigede tillige Hartkorn i Sognet, da kalder han desuden skifteviis med de andre Lodseiere. (cfr. §. 49 d).

§. 51.

Paa det at Udgifter til nye Skolelæreres Løn saameget muelige kunne spares, skal enhver Degn, i Overeensstemmelse med, hvad i Forordningen af 23de Jan. 1739 er befalet, være pligtig at modtage den Skole, som anvises ham i hans Sogn. Men findes han uskikket til at lære Ungdommen, da bør han lade Skolen forsyne ved en Substitut, som, efter foregaaende Prøve af Amtsprovsten, dertil ansees duelig. Vægrer Degnen sig for at opfylde denne Pligt, da bør en dygtig Skolelærer, paa hans Bekostning, antages af Vedkommende, og han selv, efter Foranstaltning af Amtsskoledirectionen, tiltales til at have sit Degne-Embede forbrudt.

8de Capitel.

Om Skolernes Bygning og Vedligeholdelse, samt om Skolelærernes Lønning.

§. 52.

Skolestuen bør være rummelig og af en, med Skolebørnenes Antal passende, Størrelse. Skolelæreren bør desuden have anstændigt Huusrum for sig

og Familie, samt den fornødne Leilighed til 2 Koer og 6 Faar, saa og til at bevare sit Foder og Brændsel, samt den ham tillagte Jords Avling.

Skolestuen bør i det mindste være 4 Alen høi fra Gulvet til Bielkerne. Taget, Dørre og Vinduer bør være tætte, og de sidste saaledes indrettede, at de kunne lukkes op. Gulvet bør være enten af Bræder, eller Muursteen satte paa Kant. Grunden, paa hvilken Gulvet lægges, bør være opfyldt med Gruus, eller stridt Sand, indtil ½ Alens Høide over den udvendige Jords Overflade.

Ved Skolebygningen skal, saavidt Omstændighederne tillade, anskaffes en Haugeplads, af ½ til 1 Skieppe Lands Størrelse, til Brug for Skolelæreren.

Den fornødne Bygge- og Haugeplads maae, i de Byer, hvor Gaderne ikke ere udskiftede blant Beboerne, tages af Gadejorden, naar den dertil er bequem. Paa de Steder, hvor Bygge- og Haugeplads skal kiøbes, bør Landvæsens-Commissionen, i Overværelse af Amtsprovsten, udsee den fornødne Plads og søge at mægle Forening med Vedkommende om dens Afstaaelse for billig Betaling; men, hvis saadan Forening ikke kan opnaaes, bør den udseete Plads, forsaavidt den nødvendigen udfordres til Bygningen, vurderes af 2de, ved Retten udnævnte, Mænd, og Vedkommende da være pligtige, at afstaae den, for den af disse fastsatte Priis. Dog tillades, paa Vedkommendes Forlangende, Omvurdering ved et dobbelt Antal, af Retten udnævnte, Mænd.

§. 53.

Foruden de fornødne Indretninger af Borde, Bænke og Boghylder, skal, ved hver Skole, anskaffes en sort malet Træctavle af 2 Alens Høide og 2½ Alens Brede, hvilken skal ophænges ved Siden af Skolelærerens Plads. Saa skal der og, til Skolelæreren selv, indrettes en saadan Forhøining, at et Bord og en Stoel kunne staae derpaa.

§. 54.

Det skal især paaligge Skolepatronerne, eller dem, som efter §. 37 træde i disses Sted, at drage Omsorg for Skolernes Bygning og Vedligeholdelse, efter de Regler, som ere foreskrevne Sognenes Skolecommissioner.

De

De Materialier, som dertil behoves, ere de gaardbrugende Beboere pligtige at tilføre. Disse bør tillige forsvarligen vedligeholde Hegnet omkring Skolens Gaard, Hauge og Jordlod. Huusmændene og Indsidderne i Skolediſtrictet bør derimod, efter rigtig Omgang, forrette alt Haandlanger-Arbeide ved Skolernes Opbyggelse og Vedligeholdelse.

§. 55.

Enhver Skolelærer bør nyde

a) som Lønning, efter Amtsſkoledirectionens nærmere Forſlag, (§. 3) 6 Tønder Rug og 10 Tønder Byg, der leveres ham in natura, samt 25 Tønder Byg, som betales efter hvert foregaaende Aars Capitelstaxt; dog maae det være Vort Danske Cancellie tilladt, efter Omstændighederne, at fastsætte en noget høiere eller noget lavere Indtægt; og bør, i ethvert Forslag til disse Lønninger, opgives efter en rimelig Beregning, hvad de nærværende Indtægtskilder, saasom: Degnetrave, Offer og Accidentser, m. v. beløbe sig til, hvilket for Fremtiden skal tiene til Regel saaledes, at ikkun det Manglende bliver at ligne paa Sognenes Beboere (§. 56).

Disse Bestemmelser skulle dog ikkun bringes i Udførelse paa de Steder, hvor Degnekaldene ere ledige, eller efterhaanden som de blive det.

b) Som Brændsel, til hans og Skolens Fornødenhed, 6 Favne Bøgebrænde aarligen, eller saameget af andet Brændsel eller Tørv, som Amtsſkoledirectionen finder at være af lige Værdie dermed.

Dette Brændsel skulle vedkommende Jordegodseiere eller Selveiere udrede, i Forhold til det Hartkorn, som er underlagt Skolediſtrictet; og Bønderne i samme skulle være pligtige Tørvene at skiære, skrue og hiemføre, samt Brændet at skove og hiemkiøre til Skolen.

Valget mellem Bøg-brænde og andet Brændsel eller Tørv tilkommer Hoerne.

De Arvefæstere, som, efter deres Arvefæstebreve, kunne pantsætte og bortsælge deres Gaarde, bør deeltage, i Forhold til deres Hartkorn, i Brændsels Udredning til Skolelærere.

Naar

Naar Jordegodseiere, paa egen Bekostning, have opbygget, eller herefter opbygge, anordningsmæssige Skoler, og vedligeholde disse uden nogen Udgift for Districternes Beboere, maae det være tilladt, at Værdien af det Brændsel, som af dem skal leveres til bemeldte Skoler, lignes paa Skolediſtricternes Beboere efter den i §. 56 indeholdte Bestemmelse.

c) Af Foder til Creaturer bør Skolelæreren nyde: 4 Læs Høe, hvert til 32 Lispund, og 8 Læs Halm, hvert til 24 Lispund; hvilket ligeledes af de Ydende tilføres ham.

d) I Henseende til den Jord, som tilkommer Skolelæreren, blive Placaterne af 25de Novbr. 1801 og 18de April 1804 at følge.

§. 56.

Alle de Udgifter, som efter approberet Plan udfordres til Skolebygningens Opbyggelse, Forbedring og Vedligeholdelse, samt til de øvrige ved Skolerne befalede Indretninger, saavelsom til Skolelærernes Lønning, bør for ethvert Sogn, eller, efter Omstændighederne, for ethvert Pastorat, udredes af samtlige dets Beboere, paa lige Maade, som for Udgifterne til Fattigvæsenet, ved allernaadigst approberet Reglement af 5te Julii 1803 §. 35, er fastsat, nemlig ved Ligning efter Beboernes Hartkorn, deres Formues Tilstand eller deres Leilighed.

Forslaget til denne Ligning affattes aarligen af Sognets Skolecommission med 4 af de hæderligste Mænd i Sognet, og indsendes til Amtsskoledirectionens Approbation eller nærmere Bestemmelse.

Et ordentligt Regnskab over Udgifterne til Skolebygningernes Opførelse og Vedligeholdelse bør aflægges af Skolepatronen, og af den samtlige Skolecommission indsendes til Amtsskoledirectionens Eftersyn.

§. 57.

De Sogne, som maatte ønske saadant, kunne, af de offentlige Stiftelsers Midler, forvente sig Laan til den anordningsmæssige Jords Indkiøb for Skolelærere, naar den ikke paa anden Maade kan erholdes, end ved Kiøb; saavelsom ogsaa til de fornødne nye Skolers Opførelse, eller til de nuværende Sko-

Skolers anordningsmæssige Udvikelse og Forbedring. Hvilke Laan, med Renter, blive at afbetale i en efter Omstændighederne fastsat Tid.

§. 58.

De Bidrag, enhver af Sognets Beboere, ifølge den approberede Ligning, er pligtig at erlægge til Skolen eller dens Lærer, bør udredes til den ved Repartitionen bestemmende Tid. I andet Fald inddrives de ved Udpantning efter Amtmandens Foranstaltning.

§. 59.

Skulde et Sogn befindes saa fattigt, at det ikke formaaer at afholde alle forommeldte Udgifter, bør saadant af Amtsskoledirectionen indberettes til Vort Danske Cancellie, som er bemyndiget til at skaffe Sognet Understøttelse, ved Ligning paa Amtet blant de øvrige offentlige Udgifter.

§. 60.

Hvor Skoler findes at være fundérede, skal det, i Henseende til Indtægterne og sammes Anvendelse, forblive ved de oprettede Fundatser, naar Skolehuser, af de til Skolen skjenkede Midler, kan vedligeholdes, og Skolelæreren deraf lønnes ligesaavel, som andre Skolelærere; men dersom noget mangler heri, da skal det, saavidt muligt, tilveiebringes i Overeensstemmelse med denne Vor Anordning, og ved de i samme foreskrevne Midler. Og skulle Biskopperne, paa deres Visitatser, nøie erkyndige sig, om Fundatserne efterleves; og, i modsat Tilfælde, indberette det til Vort Danske Cancellie, at derfra videre Foranstaltning kan vorde foiet.

§. 61.

Paa det at Skolelærernes Løn, uden altfor stor Byrde for Landboerne, kan forbedres, blive, naar de nuværende Degne afgaae, Degne-Indkomsterne herefter at fordele imellem Skolelærerne i Sognet, saaledes, at enhver nyder Degne-Indkomsterne for hans Skolediſtrict; dog under de Vilkaar, som i Skolelærernes Instruction bestemmes.

Dersom der ere flere Skolelærere i eet Sogn, skal den af dem, som Sognets Skolecommission finder bedst skikket til at være Kirkesanger, beskikkes dertil, og derfor nyde 10 Rbdlr. S. V. mere, end hvad ham ellers, som Skolelærer, kunde tilkomme.

§. 62.

Skolelærer-Enker kunne tillægges i Pension af deres afdøde Mænds Embeder, indtil $\frac{1}{8}$ Deel af sammes faste Indkomster, efter Vort Danske Cancellies nærmere Bestemmelse i hvert enkelt Tilfælde.

§. 63.

Der skal, i ethvert Amt, oprettes en Hielpecasse for Skolelærere i Amtet, hvis Bestemmelse skal være: 1) at forskaffe gamle afgaaende Skolelærere, saavelsom og Skolelæreres Enker, forhøiet Pension, i Forhold til deres Trang; om mueligt ogsaa Huusly og Brændsel. 2) Ved overordentlige Tillæg at opmuntre udmærkede Skolelærere, saasom at udrede de under §. 23 tilstaaede Belønninger for saadanne Skolelærere, som give hensigtspassende Underviisning i Gymnastik og iøvrigt udmærke sig. 3) At anskaffe og indrette den under §. 52 ommeldte Hougeplads for Skolelæreren, paa de Steder, hvor saadanne Pladse ikke paa anden Maade bequemt kunne tilveiebringes. 4) Ved rentefrit Laan at understøtte værdige Skolelærere, som, uden egen Skyld, ere geraadede i øieblikkelig Trang, og, formedelst tilstødte Uheld, behøve hastig Hielp. 5) At lønne Medhielpere ved de Skoler, som maatte behøve samme. 6) Ved Præmier, saavel til Skolelærere, som til Børn, at opmuntre til nyttigt Haandarbeide i Skolerne, udenfor de egentlige Underviisningstimer. 7) Endelig skal og denne Casses Indtægter anvendes til at anskaffe og indrette den under bemeldte §. 23 omhandlede gymnastiske Øvelses-Plads.

Til Indtægt for saadanne Hielpecasser skal af hver Kirkesanger og Skolelærer i Amtet, som har tiltraadt de fulde, for ham ved denne Anordning fastsatte, Indkomster, ydes aarlig een Tønde Bygs Værdie efter hvert foregaaende Aars Capitelstaxt; samt af hvert Sogns Skolecasse svares 1 Rbdlr. S. V. aarligen. Saa skulle og de Degneboliger og tilliggende Jorder, som

ikke

ikke behøves til de nye indrettende Skoler, sælges eller bortleies til Fordeel for de nævnte Hielpecasser; dog at den sidste Degn, samt hans Enke og Arvinger, forlods erholde, hvad dem tilkommer efter Rescript af 8de May 1751, i Tilfælde af at Boeligen har været kiøbt; og, dersom denne har været lovligen pantsat, bør den laante Capital, med Renter, iligemaade først til Vedkommende udredes.

Jovrigt skulle Amtsskoledirectionerne, til Vort Danske Cancellies Bedømmelse og Stadfæstelse efter Omstændighederne, indsende Forslag til Fundats for disse Casser, hvorefter de nærmere specielle Bestemmelser for hvert enkelt Amt eller Amtsskoledirections-District kunne vorde fastsatte.

§. 64.

Ved en Kirkesangers og Skolelærers Afgang fra Embedet, blive Indkomsterne at dele imellem ham, Enke eller Arvinger, og den tiltrædende Kirkesanger og Skolelærer, saaledes:

a) Af, den i §. 55 Litr. a, ommeldte Lønning, bør den Fratrædende, hans Enke eller Arvinger, nyde saa mange $\frac{1}{12}$ Dele, som han har tient Maaneder i det løbende Aar, beregnet fra Nytaar til Nytaar.

b) Samme Grundsætning bør følges, i Henseende til de i §. 61 bestemte særdeles Indkomster for Kirkesanger-Embedet, og Producterne af den, i §. 55 Litr. d, benævnte Jordlod; dog at, i dette sidste Tilfælde, Omkostningerne paa Jordens Dyrkning, Besaaening og Indhøstning forlods godtgiøres efter uvillige Mænds Skiøn.

c) Af, det i §. 55 Litr. b, bestemte Brændsel, beregnes de $\frac{2}{3}$ Dele paa Vintermaanederne, nemlig fra November til April Maaneds Udgang, og den øvrige $\frac{1}{3}$ Deel til de andre Maaneder i Aaret; og Aaret bør, i denne Henseende, regnes fra 1ste Novbr. til 1ste Novbr. Den afgaaende Skolelærer, hans Enke eller Arvinger, nyde deraf den forholdsmæssige Andeel for saa mange Maaneder, som han har tient, af det løbende Aar. Det øvrige, for Aaret leverede, Brændsel bør afgives til hans Eftermand i Embedet.

d) I Henseende til det, Skolelærerne efter §. 55 Litr. c, tilkommende, Foder, bør Tiden regnes allene fra November til April Maaneds Udgang,

og en fratrædende Skolelærer, hans Enke eller Arvinger, nyde deraf $\frac{1}{6}$ Deel for hver Maaned af ovennævnte Tid, hvori han har tient; det øvrige, for Vinteren levnede, Foder bør afleveres til Eftermanden i Embedet.

Den fratrædende Skolelærer, hans Enke eller Arvinger, skulle beholde Indkomsterne til Udgangen af den Maaned, i hvilken Vacance indtræffer, og være berettigede til at beboe Skolebygningen, indtil Eftermanden er kaldet. Det paaligger Sognecommissionen, saavidt muligt, at drage Omsorg for, at afdøde Skolelærers Enker kunne erholde passende Bolig, naar de udflytte fra Skolebygningen.

§. 65.

Hvorledes Skolelærerne herefter skulle iagttage de Forretninger, som hidtil have været Degnene paalagte, uden at forsømme deres Skole-Embede, er bestemt ved den Instruction, som meddeles Skolelærerne.

9de Capitel.

Om Skolecassens Indtægt, Udgift og Bestyrelse.

§. 66.

Til ethvert Sogns Skolecasse skal henlægges følgende Indkomster:

1) De saa kaldte Kirke-Lysepenge.
2) De Penge, som paa Fastelavns Søndag og Søndagen efter Michelsdag indkomme i de Tavler, der da skulle ombæres for Skolecassen.

   I denne Anledning skal Præsten, den foregaaende Søndag, opmuntre Menigheden til efter Evne at vise Godhædighed imod Skolerne.
3) Andre frivillige Gaver, hvilke, tilligemed Givernes Navne, skulle antegnes i en dertil indrettet Bog, som i Skolen bevares.
4) De, der eie eller ere beneficerede med Konge- og Kirke-Tiender, skulle betale 1½ Rbsk. S. V. i aarlig Afgift for hver Tønde Hartkorn, af hvilken de oppebære Tienden.

5) Ende-

5) Endeligen skulle de Bøder, som nogen maatte vorde tilpligtet at udrede formedelst Overtrædelser imod denne Anordnings Bud, altid tilfalde Skolecassen i det District, Forseelsen er begaaet.

Saadanne Bøder indkræves af Skoleforstanderen; men, i Mangel af mindelig Betaling, udpantes de ved Sognefogden efter Amtmandens Ordre.

§. 67.

Af Skolecassen skal udredes:

1) Udgiften til de nødvendigste Læsebøger for fattige Børn, hvis Forældre, Værger eller Huusbønder ikke kunne bekoste samme.
2) Skrivepapiir, Penne og Blæk til samtlige Skolebørn, samt Regnetavler til Brug i Skolen; dog bør ikkun de Fattige have disse Skrivematerialier for Skolecassens Regning; men, for de Formuendes Børn, bør Skolecassen, efter Sognecommissionens Bestemmelse, nyde Godtgiørelse for, hvad den i denne Henseende, for dem, har udlagt.
3) Bibler og saadanne Læsebøger, af hvilke der behøves flere til Undervisningen i Skolen.
4) Bøger, som Skolelæreren behøver, for at udvide sine egne Kundskaber, samt Landkaarter og andre Ting, som udfordres til Børnenes Undervisning; hvilket alt forbliver ved Skolen, som dens Inventarium og Eiendom.

§. 68.

Skolecassen skal af Sognets Skolecommission saaledes bestyres, at deraf først bestrides de Udgifter, som ere uundgaaeligen nødvendige; dernæst de nyttige Udgifter, forsaavidt Cassen tilstrækker. Til disse sidste henregnes Bøger, som ere gavnlige, endskiøndt de ikke ere aldeles nødvendige, samt Kaarter, Instrumenter, og Belønninger for de Børn, som ved Undervisningen særdeles udmærkes for Flid og Sædelighed.

§. 69.

Skolelæreren skal føre Regnskabet over Skolens Inventarium, og aflægge dette til Sognets Skolecommission, 2 Gange om Aaret, nemlig til 1ste May og 1ste November, da det af Commissionen revideres og decideres; og bør Sognets Præst, paa Regnskabet, attestere: at han har eftersee alle Inventarii-Stykker, samt i hvad Tilstand han har befundet dem.

§. 70.

Regnskabet for Skolecassen bør føres af Skolens Patron, eller, hvor der ere flere, af een af Skolepatronerne, eller og af een af Sognets Skolecommissions øvrige Medlemmer; og aflægges til bemeldte Commission ved hvert Aars Udgang, hvorhos Pengebeholdningen forevises.

Dette Regnskab revideres af et af Commissionens Medlemmer, som dertil af samme udnævnes, og indsendes derefter til Amtsskoledirectionen, for af denne at vorde decideret og qvitteret.

Med Regnskabet indsendes tillige en summarisk Extract af samme, der viser Skolecassens hele Indtægt i det forløbne Aar, samt hvormeget deraf til Skolens Brug er udgivet, og til hvilke Poster.

Efter disse, fra samtlige Skolecommissioner indkomne, Extracter, som blive at bevare af Amtsskoledirectionen, har denne at affatte og at tilstille Vort Danske Cancellie en Tabelle over samtlige, i dens Embeds-District værende, Almueskolers Indtægter og Udgifter, til Afbenyttelse ved den aarlige Beretning, som, efter §. 43, af fornævnte Collegium bør forelægges Os.

Hvor-

Hvorefter ſaavel alle Vedkommende i Almindelighed, ſom de, hvem ſærdeles Pligter ved denne Anordning og de ſamme vedfoiede Inſtructioner foreſkrives, ſig allerunderdanigſt have at rette.

Givet paa Vort Slot Frederiksberg, den 29de Julii 1814.

Under Vor Kongelige Haand og Seigl.

FREDERIK R.

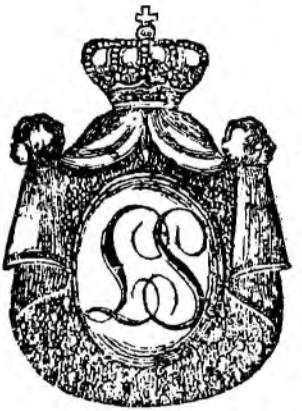

Kaas.

Cold. Bülow. Monrad. Berner. Laſſen.

Bilage.

A.

Inſtruction for Lærerne i Almueſkolerne paa Landet i Danmark.

---

§. 1.

Skolelæreren bør, paa det nøiagtigſte, holde ſig Vor Anordning af 29de Julii 1814 om Almueſkolevæſenet paa Landet i Danmark efterrettelig, og efterkomme alt, hvad ham, i Overeenſtemmelſe med ſamme, af vedkommende Foreſatte befales til Skolevæſenets Fremgang.

§. 2.

Han bør ſtedſe foregaae Ungdommen med Exempel af et chriſteligt og ſædeligt Levnet; ſamt, ved beſkeden Opførſel, lærerig Omgang og nyttig Veiledning, ſøge at forſkaffe ſig den Agtelſe, ſom ene kan give Underviisningen den ſande Virkſomhed og Kraft.

§. 3.

I ſit Forhold mod Børnene bør han foreene Kierlighed med Alvorlighed, og vide at rette ſig efter Børnenes Fatteevne og Gemytsſtemning, ſamt vogte ſig for at afſkrække dem ved ublid Behandling; dog uden at forglemme ſin Værdighed og Anſeelſe ſom Lærer.

§. 4.

Reenlighed er en nødvendig Egenſkab hos velopdragne og dannede Mennesker, den er ogſaa vigtig med Hensyn til Helbredens Vedligeholdelſe. Skolelæreren bør derfor omhyggeligen paaſee, at Børnene holde ſig reenlige.

Erfares det Modſatte, og det kan ſkiønnes, at det er Barnets egen Skyld, ſkal han advare dette; og, naar ſaadant intet frugter, giøre Barnet opmærkſommere paa ſig ſelv, ved at afſondre det fra de øvrige Børn og anvi-

ſe

vise det en særdeles Plads i Skolen; hvorhos Forældrene, Værgen eller Huusbonden bør gives Underretning derom. Befindes det, at Skylden har været hos Forældrene, Værgen eller Huusbonden, da søger han at formaae disse til en bedre Omsorg for deres Børn eller Tyende; men dersom de vise sig forsømmelige, anmelder han det for Sognets Skolecommission til sammes videre Beslutning.

§. 5.

Det er ogsaa vigtigt, at Børnene vænnes til Orden. I denne Henseende har Skolelæreren at paasee, at de, hver Gang de forlade Skolen, forvare deres Regnetavler, samt Skrive- og Læse-Bøger, paa et bestemt Sted, som Læreren skal anvise dem; saa bør han og have Tilsyn med, at Bøgerne holdes ordentlige og reenlige.

§. 6.

Skolelæreren har at agte paa, at Børnene vise ham den tilbørlige Ærbødighed; derfor skulle Børnene hilse ham staaende, naar han kommer ind i Skolen, og ligesaa, naar han og de, efter fuldendt Skoletid, adskilles. Ligeledes bør han venligen modtage og hiemsende dem, og, ved blid Omgang og kierlig Behandling, søge at vinde deres Tillid og giøre dem Undervisningen behagelig.

§. 7.

I de, ved Anordningen bestemte, Tider skal han, hver Søgnedag, holde Skole for den Ungdom, som hører til hans District.

§. 8.

Skolestuen bør, til alle Tider, holdes reenlig, og i det mindste feies tvende Gange om Ugen. Naar Skoletiden er forbi, og Børnene ere hiemsendte, bør Vinduerne lukkes op, og Stuen udluftes.

§. 9.

I Henseende til Børnenes Inddeling i 2 Classer, ligesom i alt andet Undervisningen og Skoletiden vedkommende, har han, paa det nøieste, at efterkomme det, som desangaaende i Anordningen er foreskrevet.

§. 10.

Han bør, med lige Omsorg og uden Forskiel, antage sig alle Børns Undervisning og Dannelse.

§ 11.

Fremfor alting bør Skolelæreren søge at opvække Lærvillighed hos Børnene. Dette vil ikke falde ham vanskeligt, naar han, fornemmelig ved Læsebøgernes Afbenyttelse, kommer Børnenes naturlige Nysgierrighed til Hielp, og, ved fornuftig Veiledning, søger at forvandle den til gavnlig Videlyst. Denne Hensigt vil bedst kunne opnaaes, deels ved fattelige Anmærkninger over det, som læses; deels ved Samtaler om enkelte Ting i Naturen, som falde i Sandserne; deels endelig ved lærerige Fortællinger, som give Anledning til at vække Indbildningskraften og ove Hukommelsen; hvormed tillige bør forbindes en, ofte gientagen, Henvisning til den nyttige Anvendelse, der i sin Tid vil kunne giøres af de Kundskaber og Færdigheder, som Børnene skulle erhverve sig i Skolen. En saadan Læremaade bør især iagttages ved de mindre Børn i 1ste Classe, som mere behøve Veiledning til at tænke rigtigt over, hvad der gior dem opmærksomme, end Undervisning i Ordets egentlige Bemærkelse.

§. 12.

For at giøre Undervisningen behagelig og nyttig for Børnene, bør han bestitte sig paa et tydeligt Foredrag, og noie lægge Mærke til, hvorvidt Børnene have fattet det, som giennemgaaes eller læses.

I Henseende til Undervisningens forskiellige Dele, bør den, af vedkommende Foresatte antagne, Lections-Tabelle noie følges, hvorved der, ved en god Afvexling af Læregienstandene, bliver at paasee, at Børnene ikke beskiftiges med de samme Ting i længere Tid, end een Time ad Gangen.

§. 13.

Skolelæreren bør søge, at anvende enhver, i Undervisningen forekommende, Leilighed til at lede og danne Børnenes moralske Tænkemaade. Især bør han tidligen indprente dem Agtelse for Sandhed og Retskaffenhed, samt, ved at fremstille passende Exempler, ove deres Dømmekraft i at udfinde, hvad Forskiel der er mellem gode og slette Handlinger, og hvilke Følger de drage efter sig.

§. 14.

§. 14.

Ved Underviisningen i Religion har han iſær at befliite ſig paa et til Sagens Vigtighed ſvarende og værdigt Foredrag. Religionens Sandheder bør ei allene forklares for Forſtanden, men tillige lægges Børnene paa Hiertet. Han bør derfor iſær udbrede ſin Underviisning over de fatteligſte Lærdomme og Grundſandheder, og, af ſamme Aarſag, ved ſmaae Børns Underviisning, ikke opholde ſig ved den 4de og 5te Part af Catechismen, ferdi de Sandheder, ſom deri indeholdes, ikke paſſe til denne Alders Fatte-Evne.

§. 15.

Underviisningen om Formiddagen begyndes altid med andægtig Sang og Bøn, og endes med en kort Bøn og et Vers. Sangene bør vælges med Overlæg, og ſaaledes, at Børnene kunne forſtaae dem. Bønnen forretter Læreren, ſaavelſom Børnene, ſtaaende. Kommer et Barn for ſildigt, ſkal det ſtaae udenfor eller ved Døren, indtil Bønnen er til Ende, for ei at forſtyrre Andagten. For de ſmaae Børn ſøger Skolelæreren Leilighed til, ved at bibringe dem de første Begreber af Chriſti Lærdomme, tillige at forklare Bønnens Hensigt, og giver dem paſſende Exempler derpaa; ſamt udtolker for dem et eller andet fatteligt Vers, ſom opgives dem, til at læres udenad.

§. 16.

I Henſeende til den øvrige Underviisning i Regning, Skrivning, Hiſtorie og Geographie, har han at rette ſig efter det, ſom desangaaende i Anordningen er faſtſat, og den nærmere Veiledning, ham af Skolecommiſſionen gives. Ved **Læsningen** paaſees, at Børnene læſe rigtigen, tydeligen, og ſaaledes, at det kan ſkiønnes, at de vel forſtaae Meningen. Ved **Skrivningen** paaſees, at Børnene ſkrive ſaadanne Ting, ſom kunne hielpe til at udvide deres Kundſkaber, i Forbindelſe med det, ſom ved Underviisningen er foredraget; ſamt at det ikke ved Arbeidet tillades dem at ſidde i en Stilling, ſom enten giver Anledning til ſlet Skrift, eller endog kan være Helbreden ſkadelig. Saa bør og de ældre Børn flittigen øves til ſelv at føre i Pennen, hvad de have lært i Skoletimerne. Under **Regneøvelſerne** ſøger Læreren tillige

at vænne Børnene til at giøre Beregninger i Hovedet, uden Hielp af Tavle eller Skrift. Paa Tavlen derimod bør de øves i at opsætte Regninger og Overslag, som kunne vorde anvendelige i det daglige Liv.

Med Undervisningen i Geographien forbindes en kort Udsigt over Landenes, og især Fædrelandets, Historie, ligesom og om deres Natur- og Kunst-Producter.

§. 17.

Da Undervisningen bør skee efter en bestemt Plan, saa skal Skolelæreren udkaste en Tabelle, som indeholder hans Forslag til de Slags Undervisninger, han formener at være de meest passende til hver Dag i Ugen, i de bestemte Timer, fra 1ste May til 1ste November, og fra 1ste November til 1ste May; hvilket Forslag bliver, med Sognecommissionens Betænkning, at indsende til Amtsskoledirectionens Approbation eller Forandring. Derefter skal Tabellen opslaaes i Skolestuen, paa det at enhver kan læse, hvad der i hver Time skal foretages.

Skolelæreren maae ikke, uden vigtige Aarsager, afvige fra denne Tabelle; og, naar saadant skeer, bør han antegne det, tilligemed Aarsagen dertil, i sin Journal over Børnenes Skolefliid.

§. 18.

Ordenen, efter hvilken Børnene skulle sidde i Skolen, bliver at bestemme ved de anordnede Examina, efter de derved meddeelte Characterer for Fliid og Fremgang, saavelsom og for sædelig Opførsel; hvorved tillige iagttages, at Drengene og Pigerne sættes paa særskilte Bænker, saa at ikke begge Kiøn sidde imellem hinanden.

§. 19.

Det skal være Skolelæreren tilladt, at lade Børnene gaae ud af Skolen een Gang om Formiddagen og een Gang om Eftermiddagen, hver Gang eet Qvarteer, for at forfriske sig.

§. 20.

Skolelæreren skal holde en ordentlig Protocol over alle Børn i hans Skolediſtrict, som endnu ei have været til Confirmation, og som kunne søge Skolen, fra den Tid, de have fyldt det 6te Aar.

§. 21.

§. 21.

Det paaligger Skolelæreren at paasee, at Børnene ikke forsømme Skolen eller Kirken. For at opfylde denne Pligt, skal han, i Journalen over Børnenes Flid, anføre, naar et Barn er kommet for sildigt, eller ganske er udeblevet af Skolen. Ligeledes anmærkes deri: om det har været flittigt og anstændigt, eller giort sig straffskyldigt. I denne Journal, som bør føres efter et, af Amtsskoledirectionen meddeelt, Schema, anføres tillige: naar Skolen ikke er bleven holdt, og af hvad Aarsag. Journalen maae altid være i Skolen, og, efter Forlangende, foreviſes i Sognecommisſionen og til de Medlemmer af samme, eller andre Foresatte, som begiere at see den, ved deres Besøg i Skolen.

§. 22.

Et Barn, som oftere kommer for sildigt, eller udebliver fra Skolen, uden gyldig Aarsag, skal af Skolelæreren, naar det er Barnets Skyld, ligesaa mange Dage, som det er kommet for sildigt eller udeblevet af Skolen, udelukkes fra al Deeltagelse i de Fornøielser og Friheder, der tillades de øvrige Børn. Men skulde Barnet saaledes vedblive en heel Uge, da skal Læreren desuden, efter Omstændighederne, flytte det een eller flere Pladse ned; og dersom en saadan Straf endnu ikke hielper, da har han at anmelde det for Sognets Skolecommisſion, som nærmere bestemmer, hvorledes et saadant Barn, for gientagen Forsømmelse, bør straffes. Er derimod Skylden hos Forældrene, Værgen eller Huusbonden, da forholdes efter Anordningens 17de §.

§. 23.

Skolelæreren haver i Henseende til Børn, som have smitsomme Sygdomme, eller smittende Udslæt, at paasee Overholdelsen af Anordningens §§ 14. 15.

Skulde Forældre, eller Foresatte, sende et Barn til Skolen, der har saadan Sygdom, eller Udslæt; da bør Læreren ufortøvet sende det tilbage til dets Hiem, og lade Forældrene, Værgen eller Huusbonden vide Aarsagen.

Saa bør han og anmelde det for Sognecommisſionen, til sammes videre Foranstaltning.

Iøvrigt paalægges Skolelæreren, at iagttage de i Anordningerne om Vaccinationen bestemte Forskrifter, samt, efter bedste Evne, at fremme Skoleungdommens Vaccination.

§. 24.

§. 24.

Skolelæreren bør søge at befordre Børnenes gode Opførsel og Flid, deels ved at opmuntre de sædelige og flittige, deels ved at paalægge de vanartige og efterladne en forholdsmæssig, og til Forbedring sigtende, Straf.

§. 25.

Han skal, ved den ham betroede Skoletugt, omhyggeligen vogte sig for Partiskhed, Lidenskab og deraf flydende Overilelse. Især maae han, ved en forsigtig Uddeling af Opmuntringer og Straffe, forebygge, at Børnene ikke, ved Opmuntringerne, forledes til Egennytte eller Forfængelighed, og at de, ved Straffene, hverken forhærdes, eller gjøres modløse.

§. 26.

De Børn, som udmærke sig ved Flid og sædelig Opførsel, maae Skolelæreren belønne og opmuntre:

1) ved at give dem Tilladelse til at boe sig i adskillige Lege, efterat Undervisningen i Skolen er endt, naar Aarets Tid og Veirliget tillade det;
2) ved at underviise dem, som have Lyst og Evne dertil, i at plante, pode, og udføre andre deslige Haugedyrknings-Syssler;
3) ved at betroe de flinkigste og skikkeligste et Slags Opsigt over de øvrige, ved deres fælles Lege.
4) Ligeledes ventes det af Skolelæreren, at han, saafremt han er musikkyndig, vil anvende Underviisning i at spille paa et eller andet Instrument, som en Belønning for de flittige Børn, der findes skikkede til at modtage saadan Underviisning.

§. 27.

I Henseende til Straffene, bør Skolelæreren især afholde sig fra al saadan Behandling, som enten kunde have skadelig Indflydelse paa Børnenes Legemer, eller være den, med Straffen tilsigtede, Forbedring iveien.

Han maae aldrig tillade sig, at give Børnene Ørefigen, Stød eller Slag med Haanden, at knibe dem, eller bruge Skieldsord imod dem. Ligesaalidet maae han indføre nogen Skambænk eller Skamkrog; og overalt ingenlunde betiene

betiene sig af vanærende Straffe, som kunne qvæle Barnets Æresølelse, og mere tiene til at forhærde, end forbedre det.

Foruden de Regler, som i det foregaaende ere bestemte for Børn, der ei iagttage den fornødne Reenlighed, saavelsom for dem, der forsømme Skolen, har Skolelæreren et Tvangsmiddel mod de uskikkelige eller ulydige Børn, ved ei at tillade dem at tage Deel i nogle af Legetimerne.

De Børn, som ere under 10 Aar, har han desuden Ret til at straffe med et lidet Riis; de større med en tynd Kamp, uden Knuder.

I Tilfælde, hvor Skolelæreren anseer de Straffe, som det er ham tilladt at bruge, for at være utilstrækkelige, efter Forseelsens Beskaffenhed, bør han indberette det til Sognets Skolecommission, og af samme vente nærmere Forholdsregler.

§. 28.

Ved den, i Anordningens 28de §. ommeldte, Underviisning for dem, som have været til Confirmation, bør Skolelæreren tage Anledning til at udvide og befæste de Kundskaber, som disse allerede forhen have erhvervet sig; samt især benytte sig af den Indflydelse, en saadan vedvarende Underviisning vil give ham, til at giøre dem bekiendte med de Pligter, som deres modnere Alder og forandrede Vilkaar medføre; og saaledes, efter Mueligheed, fremme Sædelighed, Flid og huuslig Lykkalighed blant Land-Almuen.

§. 29.

Med den ham anbetroede Ungdoms Forældre, eller andre Foresatte, bør Skolelæreren stedse søge at leve i god Forstaaelse. Han bør, ved givne Leiligheder, underrette dem om deres Børns Opførsel og giorte Fremskridt, samt, efter Evne, være dem behielpelig med gode Raad i Henseende til Børnenes Opdragelse. Naar de besøge Skolen, bør han ogsaa der venligen imodtage dem, og tillade dem at være overværende ved Underviisningen; dog at denne ikke derved i nogen Maade afbrydes.

§ 30.

Med lige Omhu bør han efterkomme sine Pligter imod de Foresatte, som skulle have Tilsyn med hans Embedsførelse, samt villigen gaae dem tilhaande

haande i deres Forretninger ved Skolevæsenet. Saa skal han og til Skolecommissionen indberette, naar der maatte møde Vanskeligheder eller Hindringer i Henseende til Skolevæsenets Fremme; og tillige giøre Forslag om de Midler, ved hvilke han formener, disse kunne bortryddes.

§. 31.

Naar Skolelæreren tillige er Kirkesanger, bør han troeligen og ordentligen iagttage de ham i denne Henseende paaliggende Pligter. Til Lettelse og Hielp for ham, skal der i hvert Sogn antages en Husmand, under Navn af Kirkebud, der skal udføre saadanne Ærinder, som det vilde falde Skolelæreren altfor besværligt selv at udrette. Hertil regnes især: at Kirkebuddet befordrer Embedsbreve imellem Præsterne, og besørger Kirkens Reengiørelse, m. v., som ham af Kirkesangeren maatte overdrages; dog alt under dennes Opsyn. For disse Forretninger tillægges Kirkebuddet en aarlig Løn, som Amtsskoledirectionen fastsætter, og reparterer paa dem, der nyde Indkomster af det nedlagte Degnekald.

§. 32.

Den Skolelærer, som tillige er Kirkesanger, bør selv forrette alt det øvrige, som vedkom Degne-Embedet; og, naar flere Skolelærere ere i eet Sogn, da skifte de hver sin Uge, med at:

a) læse Bønnen i Chorsdørren, for og efter Gudstieneſten;
b) besørge Tillysningsbogen, og Bedeseddelen for de Syge, førend Tieneſten begynder, henlagte paa Prædikestolen, og lade Præsten vide, naar der synges paa det sidste Vers for Prædiken.

Iøvrigt fører Skolelæreren i Kirkebyen Ministerial- og Communion-Bogen, samt den egentlige Tillysningsbog, i hvilken han indfører alt, hvad det Almindelige angaaer, saasom: hvad Menigheden, efter Sædvane, bør tilkiendegives om Solens Op- og Ned-Gang, Aarets Tid, første og sidste Tieneste, Skriftemaal, Altergang, Catechisation, Skolegang, Collecter, Visitatser, saavelsom hvad der ellers skal kundgiøres, i Overeensstemmelse med Anordningerne. Naar Tillysning til Egteskab, eller naar Lysning for Kirkegangskoner, eller Bøn for de Syge er at foretage, antegnes saadant af enhver Skolelærer, for sit District, i en dertil indrettet Bog.

§. 33.

§. 33.

Enhver Skolelærer forretter derimod allene, hvad der i hans Diſtrict forefalder om Søgnedage ved miniſterielle Forretninger, ſaaſom ved Bryllupper, Liigbegiengelſer m. v.

§. 34.

Kirkelyens Skolelærer beſorger allene Klokkernes Ringning Morgen og Aften, ſamt til ſædvanlig Gudstieneſte, ſaavelſom Kirkens Reengiørelſe, Alterklædernes Vaſk og Kirke-Uhrets Optrækning. Ligeledes antegner han, efter Prædiken, de Folk, ſom agte ſig til Alters, og er tilſtede ved Skriftemaalet. For diſſe, ham iſær paalagte, Forretninger nyder han det Tillæg i Løn, ſom ved Planen til Skolediſtricternes Fordeling vorder beſtemt.

§. 35.

Samtlige Skolelærere i Sognet ſtaae hos hverandre i Degneſkolen, og den, der er ældſt i Embedet, ſtaaer overſt. Hvor der ere 2 eller flere Skolelærere i et Sogn, ſkal Høitidsofferet deles lige imellem dem alle.

§. 36.

Sangen beſtyres af den Skolelærer, ſom ſynger bedſt; hvilket Skolecommisſionen har at bedømme og forud at beſtemme.

§. 37.

Enhver Skolelærer ſkal føre nogle af ſine Skolebørn, ſom bedſt kunne ſynge, med ſig i Kirken (hvilke der anviſes Plads efter Anordningens §. 19); paa det at de tidligen kunne vænnes til ordentlig Sang og til Opmærkſomhed under Gudstieneſten, til hvilken Ende Skolelæreren Dagen tilførn bør giennemgaae Sangen med Børnene.

B.

Regler til Jagttagelse af Sognenes Skolecommissioner.

§. 1.

Skolecommissionen i ethvert Sogn, til hvis Omhu dets tilvoxende Ungdom betroes, har at vaage over, at Vor landsfaderlige Hensigt til dennes bedre Dannelse paa det nøieste vorder opfyldt.

§. 2.

Samtlige Skolecommissionens Lemmer bør derfor drage Omsorg for, at Vor Anordning af 29de Julii 1814 efterleves, at Skolelærerens Embede holdes i Agt, og at han nyder den Løn, ham tilkommer for sit Arbeide. De bør flittigen besøge Skolerne i Sognet, veilede Skolelæreren med deres Raad, opmuntre ham, naar han troeligen efterkommer sine Pligter, og advare ham, naar han feiler.

Bliver Advarslen forgieves, da er Sognecommissionen bemyndiget til at mulctere Skolelæreren indtil 2 Rbdlr. S. V. Men viser han kiendelig Efterladenhed i sit Kald, eller forbryder han sig mod sin Embedspligt, da bør Commissionen, efterat have undersøgt Sagen, andrage samme for Amtsskoledirectionen.

§. 3.

I Særdeleshed paaligger det:

a) Sognets Præst at veilede Skolelærerne i deres Embedsforelse. Han bør i det mindste hver 14de Dag besøge enhver Skole i sit Sogn, og, deels ved at høre paa Undervisningen, deels ved Samtale med Børnene, og ved at lade sig forevise disses Skrift, samt ved at eftersee Skolejournalen, underrette sig om Børnenes Fremgang. Ligeledes bør han og, ved at opmuntre de Børn, som udmærke sig ved god Opførsel og Flid, samt ved at formaae dem, der findes efterladne, saavelsom de Forældre, Værger og Husbonder, der ikke opfylde deres Pligter i Henseende til Børnenes Skolegang eller Reenlighed, søge at giøre alle Ved-

Vedkommende opmærksomme paa Skole-Indretningens velgjørende Øiemed. Hvergang han har besøgt Skolen, skal han i Journalen antegne saadant; og derefter, ved næste Samling i Sognets Skolecommission, anmelde hvad han maatte finde fornødent at erindre. Har Skolelæreren feilet i et eller andet mindre betydeligt, da bør Præsten, forinden saadant for Skolecommissionen andrages, med Godmodighed advare Skolelæreren om at rette Feilen; men dersom denne Advarsel skulde blive frugteslos, bør Commissionen derom underrettes. Er Forseelsen derimod af Betydenhed, bør Præsten, uden foregaaende Advarsel, indberette samme til Commissionen; da Commissionen er bemyndiget til at indkalde Skolelæreren, og enten give ham en alvorlig Irettesættelse, eller paalægge ham en Mulct af 1 eller 2 Rbdlr. S. V. Forandrer Skolelæreren ikke derefter sit Forhold, bør saadant andrages for Amtsskoledirectionen, som kan dictere ham høiere Bøder, indtil 10 Rbdlr. S. V. Men dersom ogsaa denne Straf er uden Frugt, bør Skolelæreren, efter Amtsskoledirectionens Foranstaltning, tiltales paa sit Embede, fra hvilket han imidlertid af Skoledirectionen bliver at suspendere.

b) For Skolepatronen bliver det især Pligt at paasee, at Skolernes Bygninger holdes i forsvarlig Stand, og at nye opføres, naar samme ansees fornødne. I sidste Fald bør han giøre Anmeldelse derom i Commissionen, og denne indstille hans og sit Forslag til Amtsskoledirectionens Overveielse og Bestemmelse. Han bør drage Omsorg for, at Skolens Inventarium stedse holdes vedlige, at Skolelærerens Indtægter ikke ulovligen formindskes, men tvertimod ved forefaldende Vacance i Degne-Embederne, og ellers, i Overeensstemmelse med Anordningen, forøges. I Særdeleshed bør han paasee, at Skolelæreren erholder den for ham bestemte Løning, Brændsel, m. v. i rette Tid, og af forsvarlig Godhed og Maal.

c) Skoleforstanderne skulle, saa ofte som mueligt, og i det mindste een Gang hver 14de Dag, indfinde sig i de Skoler, som ere betroede til deres Opsyn, for at tilsee, om alting er der i vedbørlig Orden. De skulle, hver Gang, antegne deres Skolebesøg i Protocollen; og saafremt nogen Mangel befindes, bør de erindre Vedkommende, at derpaa raades Bod.

Men dersom Feilen desuagtet ikke afhielpes, bør Skoleforstanderne indberette det til Skolecommissionen.

§. 4.

Sognets Skolecommission samles i Almindelighed een Gang hver Maaned; dog kunne dens Samlinger, i Høstens Tid, udsættes noget længere, om fornødent giøres. Dagen og Tiden bestemmes efter de flestes Lelighed. Samlingen holdes i en af Sognets Skoler, dog udenfor den sædvanlige Skoletid, saafremt Commissionens Lemmer ikke om et andet bequemt Sted kunne forenes. Skulde der forefalde saa mange Forretninger, at de ikke i een Samling kunne afgiøres, eller noget Tilfælde indtræffe, som udfordrede overordentligt Mode, da skal Commissionen holde Extra-Samlinger.

§. 5.

Sognepræsten, som har Forsædet i Commissionen, modtager de Anmeldelser og Breve, som indkomme til samme. Han paaseer, at Sagerne ordentligen foretages, og indfører Commissionens Beslutninger i Protocollen, som hver Gang underskrives af samtlige tilstedeværende Medlemmer. Correspondentsen med Amts-Skoledirectionen, og andre Vedkommende, besørges af ham; ligesom han og i andre Henseender har at udføre, eller besørge udført, hvad af Commissionen, eller de fleste i samme, besluttes.

Hos ham bevares ogsaa Commissionens Protocol, tilligemed alle, samme vedkommende Papirer.

§. 6.

Skolecommissionen bør i dens maanedlige Samlinger eftersee de Protocoller, enhver Skolelærer, ifølge sin Instruction, bør holde; undersøge den, af Børnene, i den forløbne Maaned, giorte Fremgang; og lade sig af Læreren give Underretning om, hvormeget af hvert Slags Undervisning han i bemeldte Maaned har foretaget, samt hvad han i næste Maaned agter at foretage. I Henseende til de anordnede, eller herefter anordnende, Bøger, Tabeller, Landkaarter, Forskrifter m. v. paaligger det Skolecommissionen at bestemme, for enhver Skolelærer, hvilke af disse han, efter Omstændighederne, skal betiene sig af. Dersom nogen Skolelærer ønsker at benytte sig, i Skolen, af en

eller

eller anden Bog, som ei endnu er anordnet til saadant Brug, da har Skolecommissionen at indsende hans derom giorte Forslag, tilligemed sin Betænkning, til Amtsskoledirectionen.

§. 7.

Ved Forslaget til hvad der i Skolerne skal undervises i, bør der altid tages Hensyn til Lærernes Evner, og dem heldre paalægges færre Ting at undervise i, end af dem fordres at undervise i det, hvori de ikke besidde fornøden Kundskab.

§. 8.

For desbedre at underrette sig om Undervisningens Tilstand, bør Skolecommissionen, fra Tid til anden, lade sig forelægge Børnenes Proveskrift og Regnebøger; samt, 2 Gange om Aaret, bivaane de i Anordningen befalede Examina, og bedømme: hvilke Børn der kunne opflyttes, og hvilke der kunne aldeles udskrives af Skolen.

§. 9.

Skolecommissionen har at drage Omsorg for, at de syge Skolebørn holdes hiemme og forsynes med vedbørlig Cuur og Pleie.

Skole-Forsømmelser bør, ved Commissionens maanedlige Møde, undersøges, efter en af Læreren forelagt Fortegnelse, og Mulcten da bestemmes, naar ingen gyldige Grunde tale for Fritagelse.

Commissionen skal ogsaa bedømme og bestemme, hvilke Belønninger og Opmuntringer, der maae gives de Børn, som have udmærket sig ved Flid og god Opførsel; ligesom den og skal lade sig give Underretning om de Opmuntringer og Straffe, Skolelæreren har tilkiendt Børnene, og, naar det findes fornødent, lade sig forklare Grundene til hans heri brugte Fremgangsmaade. Findes noget Barn at have vilst sig modvilligt, ulydigt, eller i anden Maade at have opført sig saa slet, at de Straffe, som det er Skolelæreren tilladt at bruge, ansees at være utilstrækkelige, efter Forseelsens Beskaffenhed, da bør Commissionen, efter foregaaende Undersøgelse, indberette Sagen til Amtsskoledirectionen, paa det at det nærmere kan vorde bestemt, hvorledes med et saadant Barn bør forholdes.

§. 10.

§. 10.

Commissionen har at paasee, at der holdes vedbørlig Rigtighed over Skolens Inventarium og Skolecassens Indtægter, at Skolen forsynes med de fornødne Bøger, Regne- og Skrive-Tavler og Skrivematerialier, og at Skolestuen bliver forsørget med det fornødne Brændsel.

§. 11.

Skulde, imod Formodning, nogen af Skolecommissionens Lemmer ikke iagttage de Pligter, som paaligge ham, da bør de øvrige Medlemmer af Commissionen advare den Vedkommende; men dersom saadant ikke frugter, skal det Forefaldne af Commissionen indberettes til Amtsskoledirectionen, til sammes Paakiendelse eller videre Foranstaltning. Jevrigt skal den, over hvem der saaledes føres Klage, træde ud af Commissionen, saalænge der handles om denne Sag.

§. 12.

Sognenes Skolecommissioner skulle hvert halve Aar, nemlig først i Junii og først i December Maaned, tilstille Amtsskoledirectionen, in duplo, saavel de i Anordningens §. 25 befalede Examens-Lister, som og deres Indberetninger om hvad ellers, Skolevæsenet betræffende, i det afvigte halve Aar, af Vigtighed er forefaldet; da der, efter Omstændighederne, enten af Amtsskoledirectionen, eller efter sammes Foreskrift til Vort Danske Cancelie, kan ventes føiet de nødvendige Foranstaltninger.

C.

Underretning for Amtsskoledirectionen.

§. 1.

Det paaligger Amtsskoledirectionerne at vaage, enhver i sit Embeds-Distrikt, over alt det, som kan bidrage til Almueskolevæsenets Fremme, og med Nidkierhed at paasee, at Hensigten af Vor Anordning af 29de Julii 1814 opfyldes.

§. 2.

Som Sogne-Skolecommissionens nærmeste Foresatte, skulle Amtsskoledirectionerne have Ret til at fordre disses Betænkninger afgivne i alle de Tilfælde, hvor samme maatte behoves.

§. 3.

Af de Indberetninger, som Sognenes Skolecommissioner ere pligtige at indsende in duplo hvert halve Aar, om Skolevæsenets Forfatning og Fremgang i hvert enkelt Distrikt, skal Amtsskoledirectionen beholde den ene Afskrift, til sin Efterretning, og indsende den anden til Vort Danske Cancellie, ved Aarets Slutning; samt derhos selv, for hele Aaret, afgive sin almindelige Beretning og Betænkning, angaaende Skolevæsenets Tilstand og Forbedring i det den anbetroede Embedsdistrikt.

§. 4.

Skulde der fra Sogne Commissionerne indløbe Sager af den Betydenhed, a: de ikke af Amtsskoledirectionen kunne afgiøres, da bør denne ufortøvet indberette det til Vort Danske Cancellie, til videre Foranstaltning.

§. 5.

I Henseende til Amtsskoledirectionens Kiendelser, og de Bøder, som denne maatte finde sig befoiet at paalægge Nogen, forholdes der efter hvad i Vor Anordning af 29de Julii 1814 er bestemt.

§. 6.

§. 6.

Amtsskoledirectionens Lemmer, og fornemmeligen Amtsprovsten, skulle, efter Mueligheed, flittigen besøge Skolerne, og paasee, at Skolelærerne, saavelsom Skoleforstanderne og andre Sognecommissionens Medlemmer, troeligen opfylde deres Pligter. Amtsprovsten bør og, paa sine Reiser i Amter, jevnligen i Kirkerne overhøre Ungdommen, paa det at deres Fremgang i Christendommen kan erfares.

§. 7.

Amtsskoledirectionen skal især paasee, at ingen antages til Skolelærer, med mindre han besidder de Egenskaber og Færdigheder, samt har aflagt de Prøver, som i Anordningen ere foreskrevne; saa og at de, der beskikkes til disse Embeder, have tilveiebragt paalidelige Attester om deres moralske Character.

§. 8.

Dersom det fra Sognecommissionerne indberettes, eller paa anden Maade bringes i Erfaring, at der iblant Skolelærerne findes nogen, som ikke har erhvervet sig tilstrækkelige Kundskaber, eller formedelst Alderdom og Svaghed er uduelig til at vedblive sit Kald, da skal Amtsskoledirectionen melde det til Vort Danske Cancellie, der er bemyndiget til at give en saadan Skolelærer Afsked med Pension, efter Omstændighederne.

§ 9.

I Henseende til Opsynet med Skolernes oeconomiske Forfatning, Bygningernes Reparation og Vedligeholdelse m. v., har Amtsskoledirectionen nøie at efterkomme og overholde det, som derom i Anordningen er befalet.

Fra degnelæsning til folkeskole

Anordning af 29. juli 1814 for almueskolevæsenet på landet i Danmark indledes efter tidens skik med en redegørelse for hensigten med de bestemmelser, der indeholdes i anordningen, og der henvises til, at »Vi kong Frederik den Sjette – med lige nidkærhed som Danmarks fremfarne konger« bestræber Os for, at almueskolevæsenet – »ikke mindre end det lærde skolevæsen – måtte bringes til muligste fuldkommenhed.« Med »de fremfarne konger« har Frederik den Sjette eller hans kancelli nok særlig tænkt på *Christian den Sjette,* hvis forordning om skoler på landet var udsendt den 23. januar 1739, og på *Frederik den Fjerde,* hvis bestemmelser om de 240 rytterskoler, der blev opført i årene 1721 til 1727, var udsendt den 25. marts 1721.

Måske gik tankerne også til kongerne

Christian den Femte, hvis Danske Lov af 1683 også indeholdt bestemmelser om folkeundervisningen,

Frederik den Tredie, der udstedte en forordning om, at sædedegnene på landet skulle have sådanne boliger, at der i dem kunne holdes skole for ungdommen,

Christian den Fjerde, som udsendte et kongebrev, hvori det pålægges bønderne i de store landsbyer at holde en skolemester og et lidet skolehus, hvori ungdommen kan undervises,

og

Christian den Tredie, hvis Kirkeordinansen fra 1537 indeholdt bestemmelser om degnelæsningen.

Det kan også tænkes – men det er måske ikke sandsynligt – at man havde kong

Kristiern den Anden i tankerne, idet det første forsøg på at skaffe landsbybørnene almindelig undervisning blev gjort netop af ham, men allerede året efter – i 1523 – blev kongen fordrevet, hvorfor bestemmelserne ingen betydning fik.

Hvor velmente alle disse bestræbelser end var, så førte de ikke til de ønskede resultater om almindelig undervisning af bønderbørnene.

Med Christian den Sjettes skoleforordning af 1739 var der dog indført undervisningspligt, og denne bestemmelse blev principielt opretholdt, selv om kongen allerede i 1740 – under hensyn til kraftig modstand mod forordningens bestemmelser – måtte udsende en plakat, der begrænsede virkningerne på visse områder. Opretholdelsen af reglerne om undervisningspligt må nok ses i lyset af de i 1736 indførte bestemmelser om konfirmationen.

Enhver større ændring af skoleforhold bygger nu til dags på kommissionsarbejde og på forsøg. Således også på Frederik den Sjettes tid!

I slutningen af det attende århundrede var der blandt mange godsejere skabt interesse for at forbedre skoleforholdene. Også kronprins Frederik, der jo havde været regent siden 1784, var optaget af tidens tanker, og en kommission, han nedsatte i 1785 til at stille forslag om forbedring af fæstebøndernes og husmændenes kår, fik også til opgave at stille forslag om en forbedring af skolevæsenet på krongodserne i Frederiksborg og Kronborg amter.

Kronprinsen var i det hele taget meget optaget af bøndernes oplysning, og et forslag om at anvende degneindtægterne til skolevæsenets forbedring forårsagede, at der blev nedsat endnu en kommission: *Kommissionen til de danske skolers bedre indretning.* Den blev nedsat den 22. maj 1789 og virkede i 25 år, hvorfor den blev kaldt den store (lange) skolekommission. I årenes løb udskiftedes en del af medlemmerne af naturlige årsager. De mest kendte er vel nok brødrene Christian og Ludvig Reventlow, deres svoger Ernst Schimmelmann og biskop Nikolaj Edinger Balle.

I det lange tidsrum, hvori kommissionen arbejdede, skete der store historiske begivenheder, såvel i Danmark som udenfor, og det kan måske være nyttigt at nævne nogle af dem i flæng: Den franske revolution, Napoleons kejserdømme og hans krige, Christiansborgs brand, slaget på Reden, Københavns bombardement, Danmarks krig med England, forbud mod indførelse af negere til Dansk Vestindien, statsbankerotten, Norges afståelse.

I januar 1799 indsendte kommissionen et efter tidens forhold radikalt forslag til kongen. Efter at der var foretaget en enkelt rettelse, blev forslaget sendt i cirkulation mellem statsrådets medlemmer, men kronprinsens svoger, hertug Frederik Christian af Augustenborg, rettede en voldsom kritik mod det og udtalte, at forslaget burde fuldstændig omarbejdes.

Forslaget blev derefter lagt til side, mens kommissionen arbejdede med andre undervisningsforhold.

Da forslaget blev taget frem igen, blev det gennemgået af kancelliet og i 1806 i modificeret form udsendt som Provisorisk reglement for almueskolevæsenet på landet i Sjælland, Fyn, Lolland, og Falster.

Erfaringerne med forsøgsordningen efter dette reglement blev så gunstige, at det med enkelte ændringer kunne udsendes som

ANORDNING FOR ALMUESKOLEVÆSENET PÅ LANDET I DANMARK

og

ANORDNING FOR ALMUESKOLEVÆSENET I KØBSTÆDERNE I DANMARK, KØBENHAVN UNDTAGEN.

Anordningerne blev underskrevet på Frederiksberg slot den 28. juli 1814, og man kan forestille sig, at kongen derefter begav sig ud på en af sine kendte spadsereture i Frederiksberg have sammen med dronning Marie og de to prinsesser Vilhelmine og Caroline.

En af kommissionens andre vigtige opgaver havde været at stille forslag om, hvorledes man kunne danne skoleholderne til brugbare og duelige lærere, og som resultat heraf blev det første danske seminarium – Blågård seminarium – oprettet i 1790.

Den optimisme, der havde hersket, da den store skolekommission blev nedsat i 1789, var inden 1814 gradvist forvandlet til pessimisme. Der var nu økonomisk dårlige tider i landet, og da udgifterne til lovens gennemførelse meldte sig, indgik der derfor den ene klage efter den anden til kongen, som i 1816 befalede kancelliet at undersøge »om der ikke på sine steder var drevet for stærkt på at gennemføre loven, uagtet tidsomstændighederne tale for, at man må lempe sig efter mængdens tarv.« Kancelliet mente dog, at dette ikke var tilfældet.

Også rent metodemæssigt kom der en vanskelig periode, idet den indbyrdes undervisnings metode vandt frem: Læreren skulle lede undervisningen, men stort set skulle børnene i øvrigt undervise hinanden.

Fordelen ved metoden var, at et meget stort antal børn kunne undervises samtidig, og da den tillige havde et militært tilsnit, blev kongen personligt meget interesseret i den. I vide kredse kunne man ikke forlige sig med systemet, idet man kunne indse, at skolen var ved at blive en kold, åndløs terpeskole.

Men alt har sin tid, og efterhånden forsvandt metoden igen lidt efter lidt – vistnok i begyndelsen af 1840erne.

Som sagt fik kongen ikke straks tak for sin skolelov, men efterhånden som bønderne opdagede, at oplysning var nødvendig, for at de kunne gøre sig gældende og følge med i tidens rørelser, vendte stemningen, og man kom til at synes, at anordningerne af 1814 var gode, men måske ikke vidtgående nok.

Det er særdeles vanskeligt at foretage en sammenligning mellem skolelove fra forskellige tider med henblik på at afgøre, hvilken der var bedst.

Et kan dog siges: Loven af 1814 blev grundlaget for skolevæsenet langt op i det tyvende århundrede. Det er ikke helt forkert, når nogle har villet hævde, at en dansk folkeskole først begyndte i 1814, idet anordningerne fra dette år i virkeligheden er den første samlede danske folkeskolelov.

Det var derfor også helt naturligt, når Danmarks Lærerforening såvel i 1914 som i 1964 mindedes anordningerne ved at udsende henholdsvis »Den danske Folkeskole gennem 100 Aar« og »Af landsbyskolens saga«.

Krogs Skolehåndbog har ønsket at udsende anordningen for landet i faksimileudgave, hvilket må hilses med glæde af enhver, der har interesse for den danske folkeskole og dens udvikling.

Forlaget og undertegnede bringer en hjertelig tak til Danmarks pædagogiske Bibliotek for interesse og hjælp ved opgavens løsning.

Chr. Gjedsted

Henvisninger:
K. Ottosen: Vor folkeskoles oprindelse og udvikling.
Dansk Skolestat.
Politikens Danmarkshistorie.
Af landsbyskolens saga, udgivet af Danmarks Lærerforening.
Aksel H. Nellemann: Den danske skoles historie.
Broby Johansen: Kunst i skolen – Skolen i kunst.

Indhold

Anordning for Almueskolevæsenet på Landet i Danmark . . . . . side 2

Bilag A. Instruction for Lærerne i Almueskolerne på Landet i Danmark . . side 32

Bilag B. Regler til Iagttagelse af Sognenes Skolecommissioner . . . side 42

Bilag C. Underretning for Amtsskoledirectionen . . side 47

– – –

Chr. Kjeldsen: Fra degnelæsning til folkeskole . . . side 49

Anordning af 29. juli 1814 for almueskolevæsenet på landet i Danmark udsendes af Kroghs Skolehåndbog januar 1980. Tilrettelæggelse ved Chr. Kjeldsen. Trykt i Gullanders Bogtrykkeri a-s, Skjern, på matglittet chamois offsetpapir nr. 202-67 fra De forenede Papirfabrikker. Efterskriften sat med 14 punkt Garamond og indbindingen foretaget hos J. P. Møller, Haderslev. Oplaget er 2500 eksemplarer.

Omslagsbillede: Den reventlowske skole i Gjærup ved Brahetrolleborg.
(Danmarks pædagogiske Bibliotek.)